

Fler förhistoriska spår vid Anundshög

VA-ledning mellan Myrby gård och Hälla

Förundersökning i form av schaktningsövervakning
Antikvarisk kontroll

Badelunda-Tuna 2:1 m.fl.
Västerås socken (tidigare Badelunda socken)
Västerås kommun
Västmanlands län

Christina Svensson

Fler förhistoriska spår vid Anundshög

VA-ledning mellan Mörby gård och Hälla

Förundersökning i form av schaktningsövervakning
Antikvarisk kontroll

Badelunda-Tuna 2:1 m.fl.
Västerås socken (tidigare Badelunda socken)
Västerås kommun
Västmanlands län

Christina Svensson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Omslagsfoto: Schaktning vid Tuna-Badelunda. Foto: Christina Svensson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN:978-91-7453-150-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2012.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	8
Målsättning	8
Genomförande och metod.....	8
Tuna-Badelunda, område 1.....	10
Topografi och fornlämningsmiljö	10
Undersökningsresultat	11
Antikvarisk kontroll.....	14
Långby vägsäl, område 2, Västerås 1459.....	15
Topografi och fornlämningsmiljö	15
Undersökningsresultat	15
Tolkning	18
Ehns korsning - område 3, Västerås 1462.....	19
Undersökningsresultat	21
Tolkning	21
Anundshög, område 4.....	22
Topografi och fornlämningsmiljö	22
Undersökningsresultat	22
Tolkning	23
Myrby gård, område 5	24
Tolkning	25
Bomans lada, område 6.....	26
Topografi och fornlämningsmiljö	26
Undersökningsresultat	26
Tolkning	27
Björkbacken, område 7	28
Topografi och fornlämningsmiljö	28
Undersökningsresultat	28
Tolkning	29
Grytahögen, område 8	30
Topografi och fornlämningsmiljö	30
Undersökningsresultat	32
Tolkning	33
Referenser.....	34
Otryckta källor	34
Litteratur	34
Tekniska och administrativa uppgifter	36
BILAGOR.....	37

Figur 1. Utdrag ur digitala Gröna kartan. Platsen för förundersökningen är markerad med en blå linje. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Med anledning av att Mälarenergi AB skulle förlägga en ny VA-ledning mellan Västerås och Tortuna har en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning utförts på tre olika delsträckor. Arbetet utfördes av Stiftelsen Kulturmiljövård (KM). Under oktober månad 2010 undersöktes delen Myrby–Anundshög (etapp 1, lst dnr 431-2532-10), i mars 2011 undersöktes en sträckning söder om Badelunda–Tuna (antikvarisk kontroll, lst dnr 431-281-11) och i juni 2011 avslutades förundersökningen med sträckan från Anundshög till Hälla (etapp 2, lst dnr 431-1119-2011). Utmed sträckningen framkom tidigare ej kända fornlämningar inom 8 områden (se figur 2). Nedan följer en sammanfattning av resultaten.

Tuna-Badelunda, område 1 ligger omedelbart söder om den arkeologiskt kända platsen Tuna i Badelunda. På den tomten undersöktes i början av 1950-talet ett gravfält (Västerås 575:1). På gravfältet framkom flera gravar, en av dem visade sig vara Sveriges hittills guldrikaste grav. Under 2010 års arbete påträffades två stycken stensättning i schaktet omedelbart söder om vägen (A7, Västerås 1460 och A8, Västerås 1460). Stensättningarna rensades fram och dokumenterades i plan. Skärvor av tre olika typer av keramik samt en krampa av metall framkom vid rensningen. Jämfört med hur gravarna på gravfältet Västerås 575:1 såg ut i plan, framgår att de hade skiftande utseende. A7 kan utifrån denna jämförelse tolka som 1 eller 2 gravar vilka tidsmässigt sannolikt hör samman med gravfältet norr om vägen. Anläggningarna har täckts över med fiberduk och schaktet har återfyllts. Ungefär 300 meter åt nordöst i schakt 43, framkom en kokgrop (A6) som daterats till förromersk järnålder.

Utifrån resultaten från förundersökningen beslutades att VA-ledningen skulle placeras 15 meter söder om A7 och A8 (lst dnr 431-281-11). Den nya sträckningen grävdes under antikvarisk kontroll i april 2011. Inget av antikvariskt intresse påträffades i den nya sträckningen.

Björksta vägskeäl, område 2 (Västerås 1459) är beläget öster om avfarten mot Björksta. Där framkom sammanlagt 40 anläggningar i tre av schakten: S61, S62 och S63. Anläggningar framkom inom en 170 meter lång sträcka (med en bredd på ca 1,6 m). Sju anläggningar undersöktes för att säkerställa dess typ. Anläggningarna utgjordes huvudsakligen av stolphål och pinnhål, vilket indikerar en boplat. I schakten finns även tre större mörkfärgade lager: A62, A79 och A98. Färgningarna närmast runda till formen. Med anledning av att schakten ligger nära Västerås 560:1 (en bortplöjd gravhögr?) finns anledning att misstänka att dessa lager utgör bottnar efter bortplöjda högar. På område 2 finns således indikationer på både boplat och gravar. Två stolphål har kol-14 daterats till perioden folkvandringstid-vendeltid.

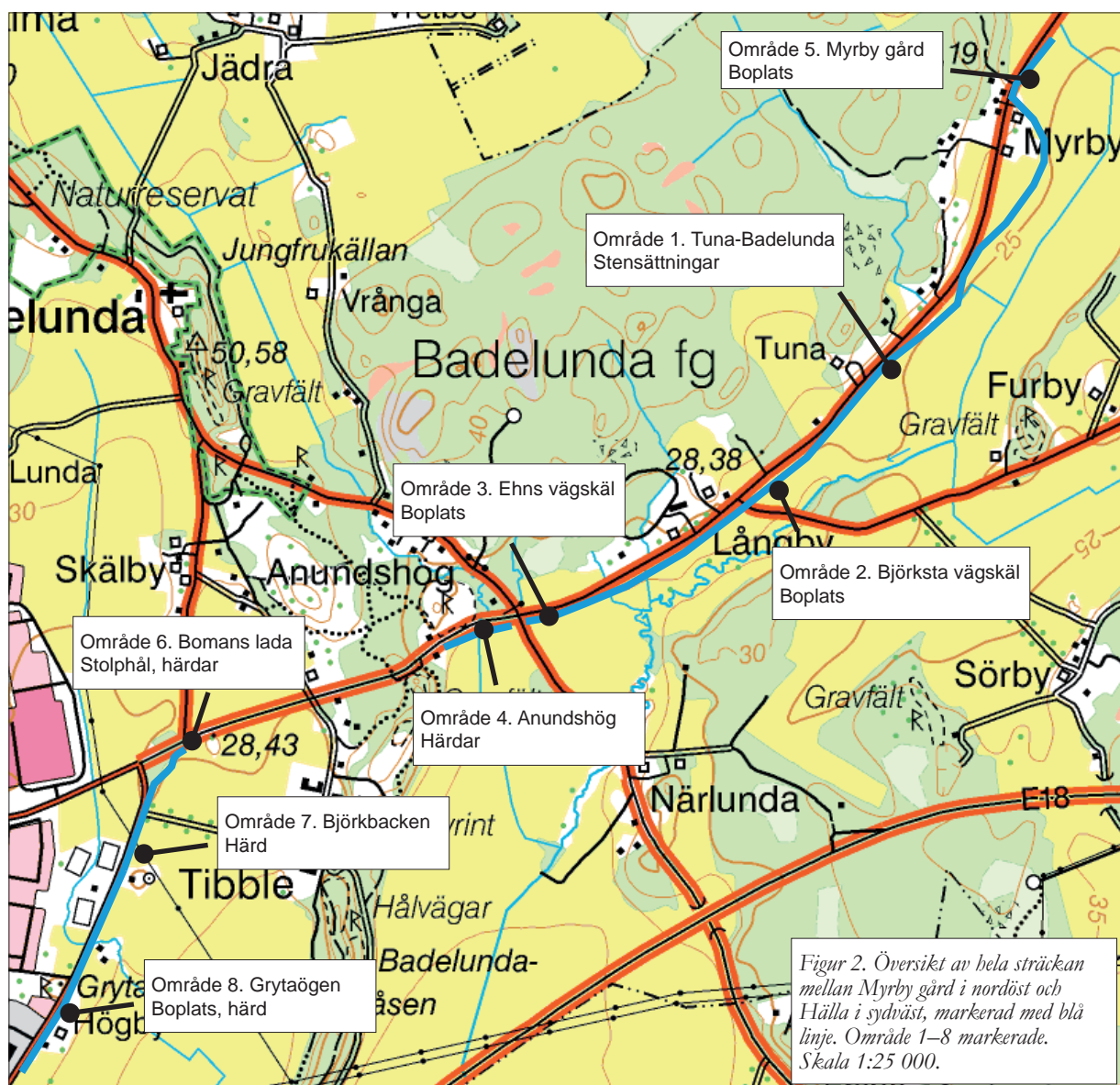
Ehns vägskeäl, område 3 (Västerås 1462) är beläget omedelbart sydöst om vägkorsningen vid Anundshög. Här framkom 21 stycken tydliga anläggningar i schakt 88. Framkomna anläggningar var begränsade inom ett 40 meter långt och 1,6 meter brett område. Fem av anläggningarna undersöktes. De undersökta anläggningarna utgjordes av stolphål och pinnhål, vilket indikerar att det rör sig om en boplat. Kol från ett stolphål har analyserats och daterats till romersk järnålder.

Anundshög, område 4 ligger söder om Tortunavägen, söder om Sveriges största gravhögr. I schakten framkom ställvis ett tunt kulturlager. Utöver det framkom två härdar (A70-71), två knackstenar (F15-16) samt en underliggare till en malsten (F14). De framkomna anläggningarna och fynden kan sannolikt knytas till tidigare registrerade fornlämningar. Anläggningarna har daterats till förromersk järnålder–folkvandringstid. Anläggningarna var inte av så omfattande karaktär att länsstyrelsen beslutade om vidare arkeologiska undersökningar.

Myrby gård, område 5. I ledningssträckningens nordöstra del framkom i två av schakten, S5 och S6, kraftigt sönderplöjda boplatslämningar i form av fyra stolphål (A2–5) och en härd (A1). Härden har daterats till vendeltid. Anläggningarnas utbredning är begränsad och bedömdes inte utgöra en del av ett omfattande fornlämningsområde.

Bomans lada, område 6. I området söder om Bomans lada påträffades anläggningar i tre av schakten: S90, S94 och S97. En härd (A72, 75,76), ett stenlyft (A73) och ett pinnhål (A74). Kolprov från härden A72 resulterade i medeltida datering. Härdarna och pinnhålen kan möjligen knytas till aktiviteter i samband med någon av de två intilliggande fornlämningarna hällristning och högen. Schakt 94 är beläget invid en skogsdunge i vilken flera stenar i olika storlekar ligger utmed skogsbrynet. Dessa är med stor sannolikhet bortröjda från åkermarken. Stenlyftet vara var en rest av en sådan aktivitet. Vid Bomans lada framkom anläggningar som var möjliga att begränsa, de bedömdes inte vara en del av ett omfattande fornlämningsområde.

Björkbacken, område 7. I området vid Björkbacken framkom anläggningar i tre av schakten: S102, S104 och S105. En mörkfärgning (A77), två härdar (A80–81), ett pinnhål (A82), fyra stenlyft (A78-79, 83–84) och en stenfylld grop (A85). Kol från härden A80 daterades till

folkvandringstid. Härdarna och pinnhålet kan sannolikt knytas till aktiviteter i samband med någon av de intilliggande fornlämningarna. Stenlyften och gropen i schakt 105 kan även i detta område tolkas som resultat av tidigare bortröjning av sten. Vid Björkbacken framkom anläggningar som var möjliga att begränsa och de bedömdes inte vara del av ett omfattande fornlämningsområde.

Grytahögen, område 8. Under schaktningen invid Grytahögen framkom mycket sten av varierad storlek i schakten, området har troligtvis tidigare använts för att tippa stenmaterial. I schakten närmast Grytahögen framkom en härd (A87) och ett lösfynd i form av en pilspets av järn (F17). Härden har daterats till folkvandringstid. I ledningssträckningens avslutande södra del påträffades två stolphål (A89–90), en härd (A91) och ett stenlyft (A88). Härden invid Grytahögen kan knytas till aktiviteter vid gravfältet. Lösfynd i form av pilspetsar har påträffats tidigare i närområdet, främst vid Tibble gård. Boplatslämningarna i det södra schaktet kan troligtvis knytas till boplatser söder om dessa. I område 8 framkom anläggningar som var möjliga att begränsa, de bedömdes inte vara del av ett omfattande fornlämningsområde.

Inledning

Mälarenergi AB planerar för en ny VA-ledning mellan Tortuna och Hälla. Länsstyrelsen i Västmanlands län bedömde att en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning behövdes utföras mellan Myrby och Anundshög, en sträcka på ungefär 4 800 meter. Projektet bekostades av Mälarenergi AB.

Inför arbetsföretaget begärde Länsstyrelsen i juni 2010 in undersökningsplan och kostnadsberäkning från KM (1st dnr 431-2532-10). Undersökningsplan och kostnader för projektet godkändes av Länsstyrelsen och uppdragsgivaren Mälarenergi AB och avtal mellan parterna upprättades 2010-08-23. Fältarbetet för etapp 1 påbörjades 21 oktober samma år och avslutades den 29 oktober. Starten för fältdelen försenades då det tog lång tid för Mälarenergi att få markkupplåtelseavtalen påskrivna. Även utsättningen av kablar tog lång tid. Projektledare och fältansvarig var Christina Svensson. I fältarbetet deltog även Maud Emanuelsson och Anna-Lena Hallgren.

Utifrån resultaten från etapp 1 beslutades att ledningen skulle ändra sträckning vid Tuna-Badelunda (1st dnr 431-281-11). Ledningen skulle förläggas en bit söderut för att skydda framkomna anläggningar. Länsstyrelsen begärde in undersökningsplan och kostnadsberäkning i mars 2011. Undersökningsplan och kostnader för projektet godkändes av Länsstyrelsen och uppdragsgivaren 2011-03-29 och avtal mellan parterna upprättades samma dag. Fältarbetet för den antikvarisk kontroll utfördes den 11 april av Christina Svensson.

Arbetet med den avslutande delen av ledningssträckningen, etapp 2, mellan Anundshög och Hälla påbörjades 2011-03-31 med ett förfrågningsunderlag från Länsstyrelsen (1st dnr 431-1119-2011). Beslut fattades av Länsstyrelsen 2011-04-27 och avtal mellan parterna skrevs 2011-05-04. Fältarbetet för etapp 2 genomfördes mellan den 20 och 27 juni 2011. Projektledare och fältansvarig var Christina Svensson. I fältarbetet deltog även Anna-Lena Hallgren.

I april 2011 kom Länsstyrelsen och KM överrens om att samla de tre projekten i en samlad rapport. Föreliggande rapport har Christina Svensson författat.

I rapporten redovisas arbetet på de åtta områden där nypåträffade fornlämningar framkommit (fig. 2). Topografi och fornlämningsmiljö redovisas i samband med dessa områden.

Bakgrund

Målsättning

Förundersökningen i form av schaktningsövervakning avsåg dels att avgränsa fornlämning inom schaktet, dels att dokumentera anläggningar och kulturlager. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager framkom skulle arbetet avbrytas för samråd med Länsstyrelsen. Syftet var att ta fram underlag för en bedömning av fornlämningarnas vetenskapliga potential inför en eventuell särskild undersökning. Detta skulle uppfyllas genom att fastställa fornlämningens avgränsning inom schaktet, bedöma karaktär, mängd och bevarandegrad av kulturlager, anläggningar och fynd samt ge en preliminär tolkning och datering av fornlämningen.

Avvikelser från undersökningsplan

I beslutet angående ledningssträckningen etapp 1 (1st dnr 431-2532-10) framgår att förundersökningen skulle utföras fram till Badelundaåsens östra del. I fält framkom att Mälarenergis sträckning för etapp 1 avslutades öster om Irstavägen. Denna ändring meddelades muntligen till Länsstyrelsen. Sträckan väster om Irstavägen till Badelundaåsens östra del kom istället att undersökas inom etapp 2 (schakt 88-89).

Genomförande och metod

Sökschaktning med grävmaskin utfördes med början i ledningssträckningens norra del vid Myrby gård (fig. 2). Utmed ledningssträckningen grävdes sökschakten skiktvis ned till steril eller anläggningsförande nivå. Redan störda områden, till exempel i närheten

Figur 3. Översikt av område 2 från väster. Foto: Christina Svensson.

av grävda diken, undantogs. På sträckan från Myrby gård till Ehns korsning grävdes 87 schakt, 6–105 meter långa och 1,6 meter breda. Från Ehns korsning till Hälla grävdes 36 schakt, 8–32 meter långa och två meter breda. Totalt grävdes 123 schakt med en sammanlagd längd av cirka 1 930 meter. Arean på de undersökta schakten omfattade cirka 3 200 kvadratmeter.

Schakten placerades med ett inbördes avstånd på cirka 15 meter till dess fornlämning påträffades. I de områden där fornlämning påträffades grävdes ett längre sammanhängande schakt (figur 3) tills dess fornlämning avgränsats.

Samtliga schakt och anläggningar mättes in med GPS och beskrevs (bilaga 1 och 2). Vidare bearbetning av digitala mätdata har gjorts i ArcView. Ett representativt urval anläggningar undersöktes till hälften för att erhålla en uppfattning om platsens karaktär och bevarandegrad. Dessa anläggningar dokumenterades med en sektionsritning i skala 1:20 och beskrevs. Övriga anläggningar tolkades i plan, fotograferades och beskrevs. Flera ensamliggande anläggningar har undersökts i samband med sökschaktningen.

På tre områden (1–3) utmed ledningsdragningen har så pass omfattande nypåträffade fornlämningar framkommit att samråd med Länsstyrelsen har varit nödvändigt.

Samtliga schakt återfylldes efter dokumentationen. I schakt 53 lades fiberduk över den framrensade A7 för att skydda den, samt även för att underlätta vid en senare undersökning - om en sådan skulle bli aktuell.

Naturvetenskapliga analyser

Träkol samlades in från undersökta anläggningar i vilka kol påträffades. Av dessa analyserades elva prover med Tandemacceleratorn vid Ängströmlaboratoriet i Uppsala (bilaga 6). Dateringen föregicks av en vedartsbestämning av proverna utförd av Erik Danielsson på Vedlab (bilaga 5).

Tuna-Badelunda, område 1

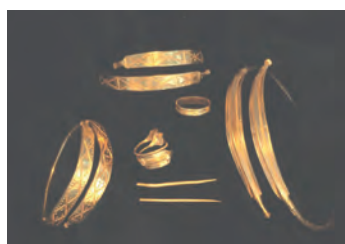
Topografi och fornlämningsmiljö

Område 1 är beläget söder om Tortunavägen, omedelbart söder om fastigheten Tuna i Badelunda. Schaktet är beläget i åkermark cirka 25 meter över havet.

Tuna i Badelunda är platsen där Sveriges hittills största gulds katt påträffats. På en avstyckning från Tuna gård byggde markägaren Sven Helin och hans hustru Siri ett hus i början av 1950-talet. Sven Helin hittade gamla föremål som fick honom att kontakta landsantikvarien Sven Drakenberg. När landsantikvarien kom till platsen påträffades flera föremål av guld i schaktmassorna. Med anledning av detta kom tomten att undersökas av arkeologer under åren 1952–53. Det visade sig att huset var byggt på en stensättning, vars diameter var cirka 20 meter, grav X (fig. 4) (Nylén & Schönbeck 1994). På tomten kring stensättningen framkom ett gravfält med ett 90-tal anläggningar i flera lager (Västerås 575:1). Åtta av gravarna utgjordes av båtgravar i vilka kvinnor var begravda. Båtgravar anses vara vikta åt personer med högre status i samhället. I en av kammargravarna, grav X, fanns den stora gulds katten (fig. 5). Förekomsten av ”statusgravar” vid Tuna i Badelunda signalerar existensen av en lokal elit (Andersson 1998). Gravarna på gravfältet dateras från 300-talet till cirka år 1050.

Gravfältet låg på ett impediment i åkermarken. Det gränsade i sydost mot en backslutning ned mot en åsänka och i nordost mot en bäckfåra. I dag är tomten omgiven av åkermark. I FMIS framgår att det enligt ortsbor finns gravar kvar under åkerjorden väster om tomten inom ett område som är fyrtio meter i diameter (Västerås 575:2). Strax norrut är Västerås 575:3, fyndplats för en pilspets av järn, en slagbit och slagen kvarts.

Öster om bostadshuset finns en registrerad boplats (Västerås 923:1). Boplatsen utgörs av en 40×20 meter stor skärvstensförekomst,

Figur 5. Guldföremålen i grav X. Foto: Susanne Granlund, Västmanlands läns museum.

Figur 4, tv. Plan över gravarna på tomten Tuna i Badelunda. Grunden för huset är markerad som en rektangel i anläggning X (Nylén & Schönbeck, 1994).

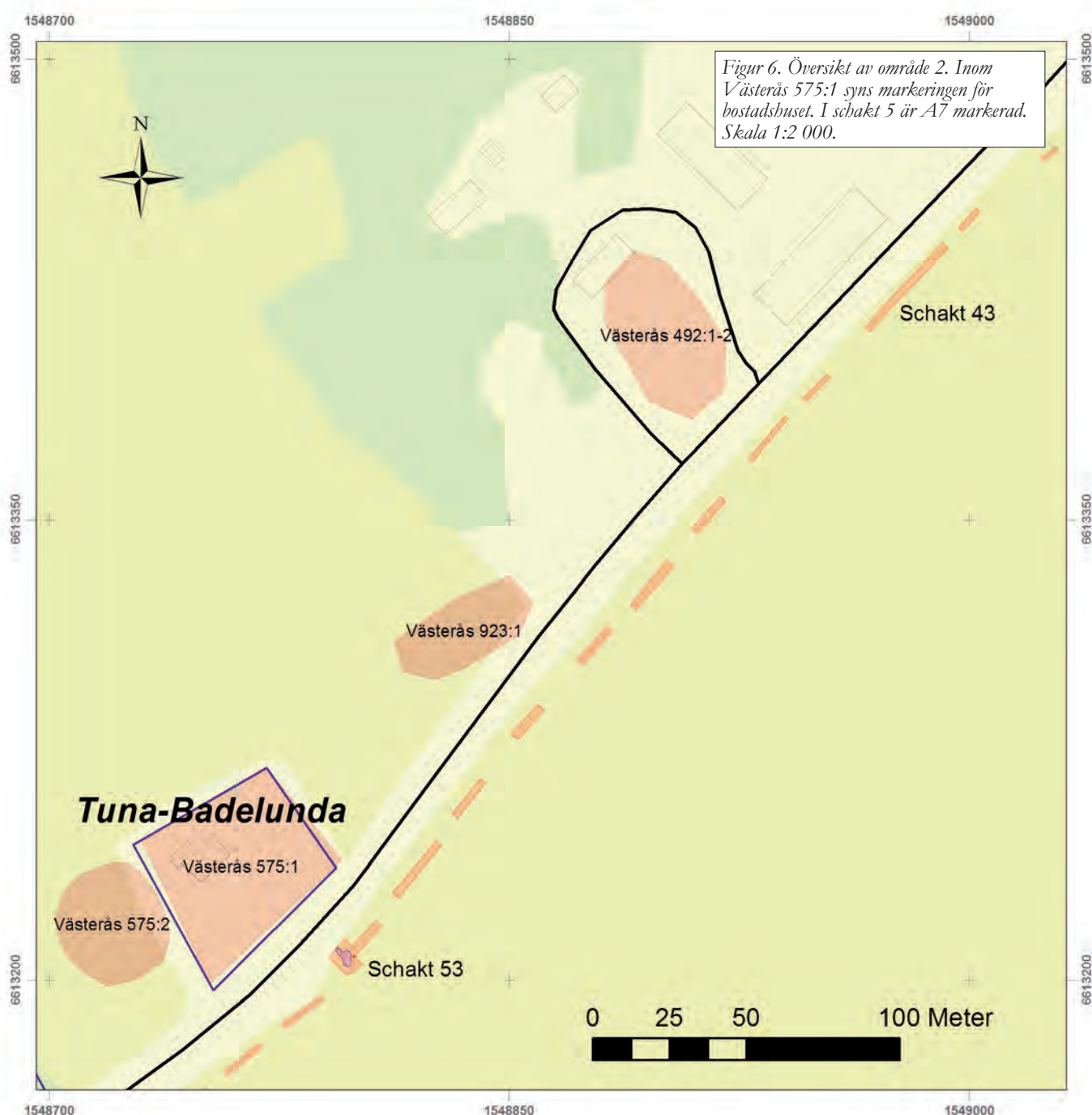
Undersökningsresultat

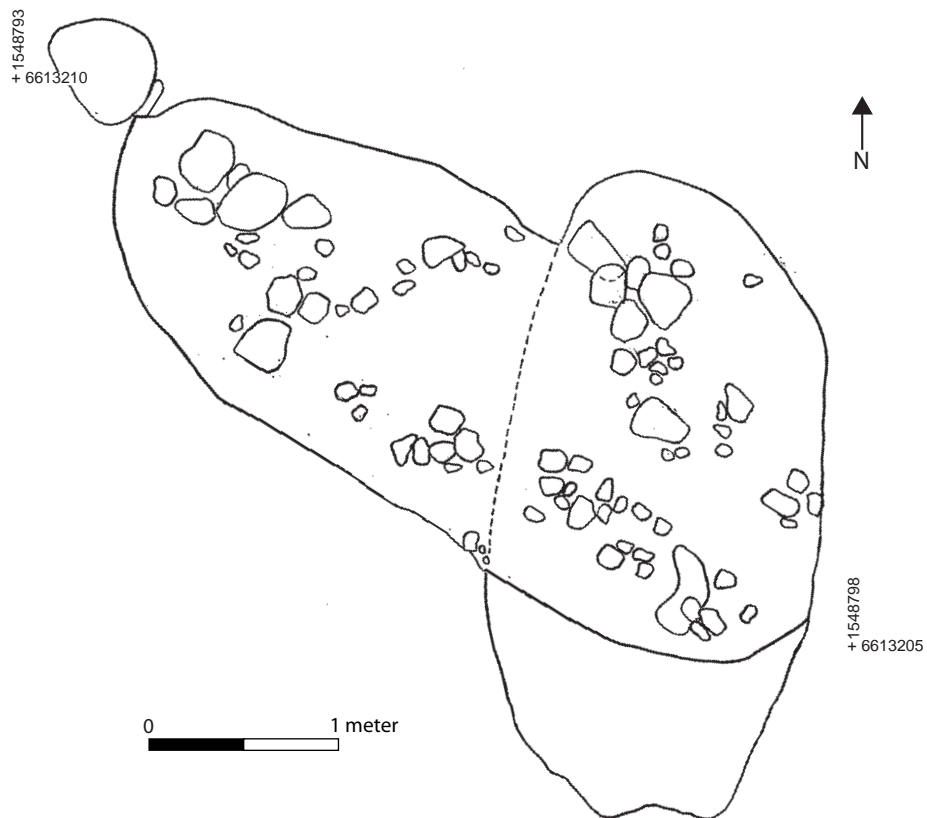
Schakt 53 är till ytan cirka 63 kvadratmeter och oregelbundet formad. I schaktet framkom två anläggningar omedelbart under ploglagret; A7 och A8. Schaktet har breddats både norr och söder om ledningssträckningen med syfte att avgränsa anläggningarna.

A7 Stensättning, Västerås 1460

Anläggningen är cirka 5×3 m (SV-NÖ).

Vid rensning visade det sig att anläggningen består av minst två anläggningar. I den nordvästra delen finns en rektangulär konstruktion, 4,5×1,6 meter (SV-NÖ). Genom sin välvda profil, delvis uppbyggd av sten, är den tydligt avgränsad mot omgivande åkermark. Till ytan verkar anläggningen till större delen uppbyggd av jord och sten. Stenstorleken i ytan varierar mellan 0,08 och 0,4 meter. Omedelbart utanför anläggningens nordvästra

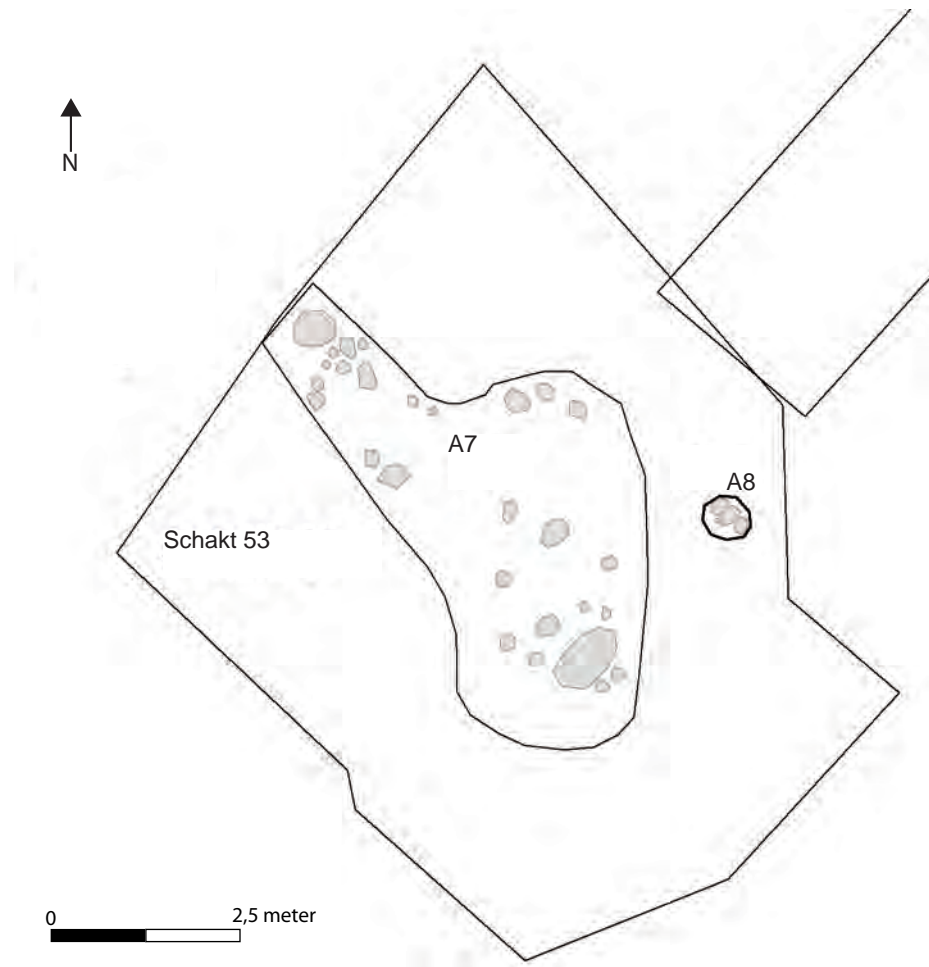

Figur 7. Planritning av A7. Skala 1:40.

Figur 8. Foto över A7. I bakgrunden syns huset som byggdes på det undersökta gravfältet Västerås 575:1 i början av 1950-talet. Foto: Christina Svensson.

Figur 9. Schaktplan, schakt 53. Med de två stensättningarna A7 och A8. Skala 1:100.

begränsning finns en större sten, 0,6×0,4 meter. I den sydöstra delen finns ytterligare en rektangulär anläggning, 3,4×1,6 meter (N-S). Anläggningen har en mörkare färg än den nordvästra anläggningen. Denna överlagrar den sydöstra delen av ovan beskrivna anläggning. Anläggningens norra del är till ytan välvd och uppbyggd av jord och sten. Stenstorleken i ytan varierar mellan 0,08-0,4 meter. Den södra delen är stenfri i ytan, men anläggningens mörkare färgning är tydligt avgränsad mot omgivande åkermark. Fynd från rensning; F2, fragment från tre olika typer av keramik. F3, en brodd, sannolikt från yngre järnålder. Förekomst av fragment av bränd lera noterades men tillvaratogs ej.

A8, Stensättning, Västerås 1461.

Anläggningen är cirka 0,6 meter i diameter. Rund till formen och svagt välvd, delvis uppbyggd med sten. Ytan markeras med tre stenar, cirka 0,3×0,2 meter stora. Tydligt avgränsad mot omgivande åkermark med sin mörkare färg.

Tolkning

A7 tolkas, utifrån vad som framkom under förundersökningen, som en skadad stensättning. Den yttre konstruktionen uppvisar flera likheter med gravarna på gravfältet Västerås 575:1 norr om vägen (jmf fig. 4). A8 bedöms som en stensättning, dock inte lika övertygande som grav, men dess närhet till A7 och gravfältet Västerås 575:1 gör den ändå arkeologiskt intressant.

Schakt 43

Schakt 43 drogs i åkermark söder om Tuna gård, ungefär 300 meter öster om schakt 53. Väster om Tuna gård finns ett område registrerat som gravfältslignande lämning (Västerås 492:1). Där har även en stenya påträffats som lösfynd (fig. 6).

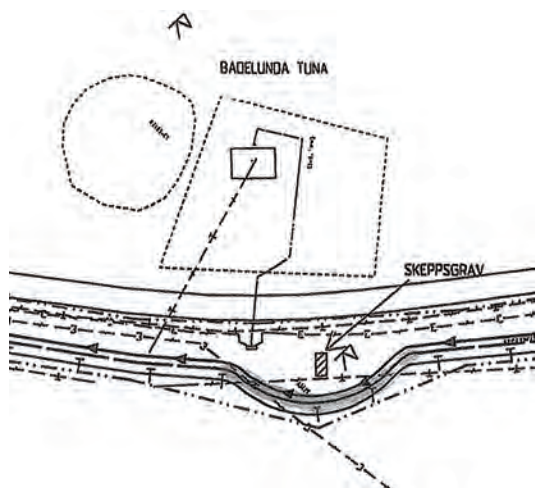
I schaktet framkom A6, en kokgrop. Till ytan var den 1,1×0,8 meter. Kokgropen undersöktes, den var 0,4 meter djup med U-formad botten. Fyllningen bestod av mycket skärvig sten, sot och kolblandat med mörkbrun lera. Träkol från kokgropen har analyserats och bedömts vara lind (bil 5.) Kol har daterats till förromersk järnålder; 370-110 e.Kr. (Ua-41429, kal. 2 sigma) (bil 7). A6 har erhållit fornlämningsnummer Västerås 1463, kokgrop. Anläggningsförekomsten är begränsad och kan troligtvis knytas till tidigare kända fornlämningar i omgivningen.

Schakt 46

Ett lösfynd i form av ett föremål i järn, cirka 10 centimeter långt (F1), framkom i schaktet. Det är sannolikt ett verktyg i form av en mejsel eller pryl.

Antikvarisk kontroll

Med anledning av resultatet från förundersökningen vid Tuna i Badelunda (schakt 53) beslutade Länsstyrelsen att ledningssträckningen skulle flyttas cirka 15 meter söderut i förhållande till A7 och A8 (1st beslut 432-281-11, 2011-03-29). En antikvarisk kontroll utfördes den 2011-04-11 i samband med schaktningen för att skydda fornlämningen från skada samt se om den nya sträckningen dolde ytterligare fornlämningar. Den nya sträckningen omfattade cirka 120 meter. Schaktet undersöktes i hela sin sträckning till ett djup på 0,5-0,8 meter och två meter brett. Vid schaktningen framkom inget av antikvariskt intresse.

Figur 10. Plan över den nya sträckningen vid Tuna-Badelunda. På ritningen från Mälarenergi finns "Skeppsgrav" markerad. Söder om den syns den nya, mörkfärgade sträckningen. Från Länsstyrelsens förfrågningsunderlag dnr 431-281-11.

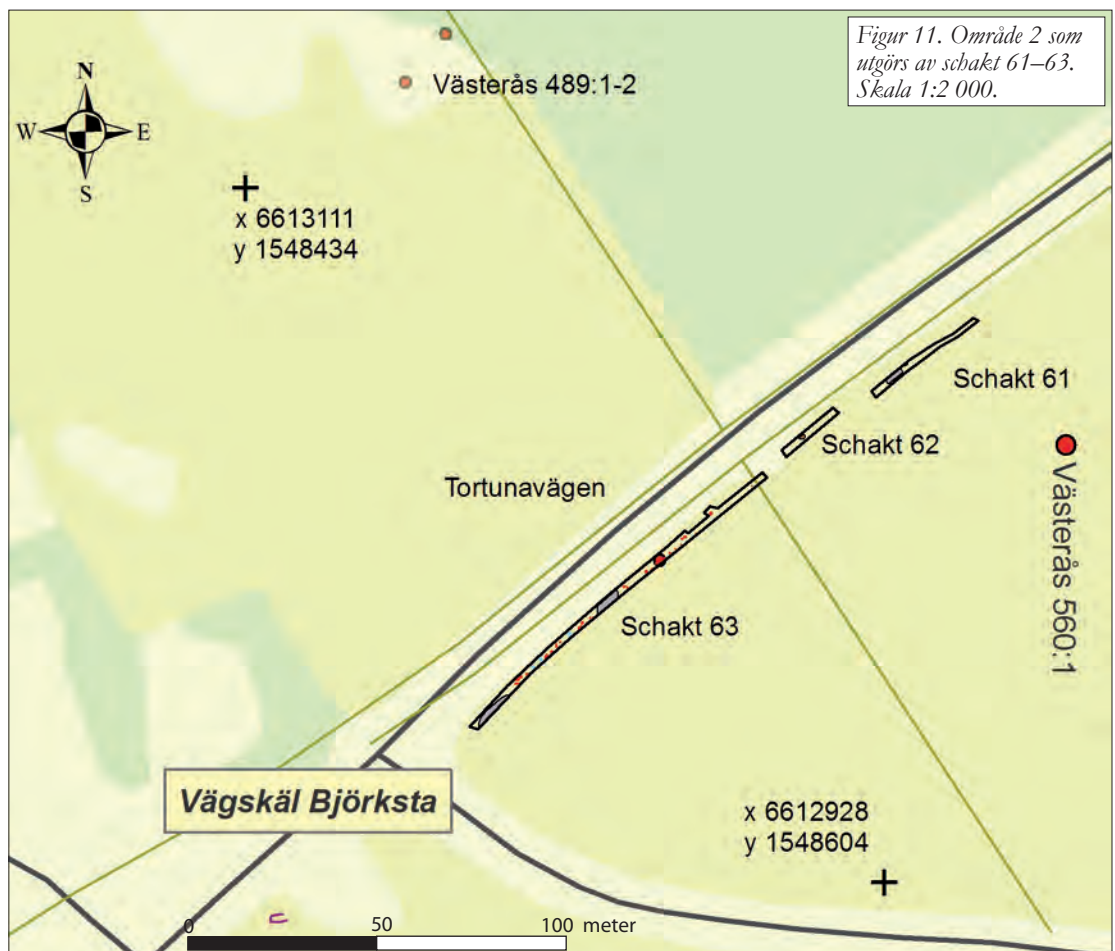
Långby vägskäl, område 2, Västerås 1459

Topografi och fornlämningsmiljö

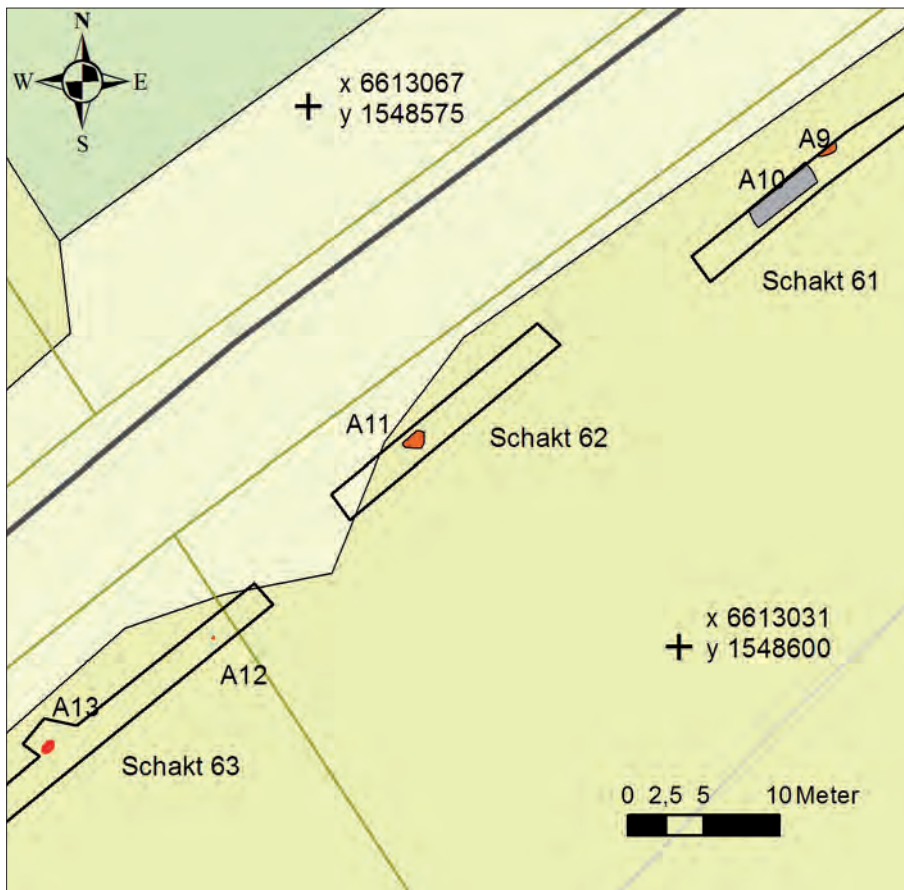
Område 2 utgörs av schakt 61, 62 och 63 belägna i åkermark. Schakten ligger omedelbart öster om avfarten mot Björksta. Schakt 61 är beläget på en höjdrygg, cirka 25 meter över havet, som sluttar söder- och västerut. Schakt 62 och 63 sluttar västerut. I närheten av område 2 finns Västerås 560:1, plats för en möjlig hög (beskrivs i FMIS som mycket osäker).

Undersökningsresultat

Inom område 2 framkom 40 anläggningar: i schakt 61 två anläggningar, i schakt 62 en anläggning och i schakt 63 upp gick antalet anläggningar till 37 (figur 11–14). Framkomna anläggningar i dessa schakt är begränsade inom en 170 meter lång och 1,6 meter bred sträcka. I schakt 63 framkom en 5 centimeter lång knivsegg av järn som lösfynd (F6). Eggen är knappt en centimeter bred.

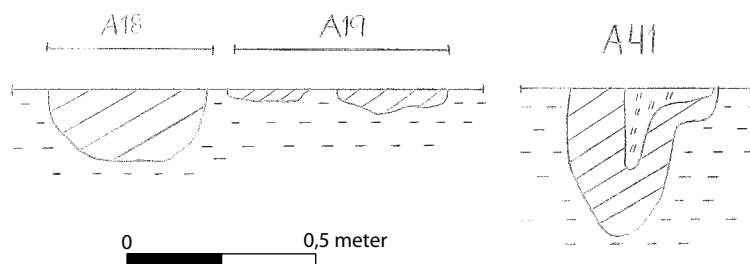

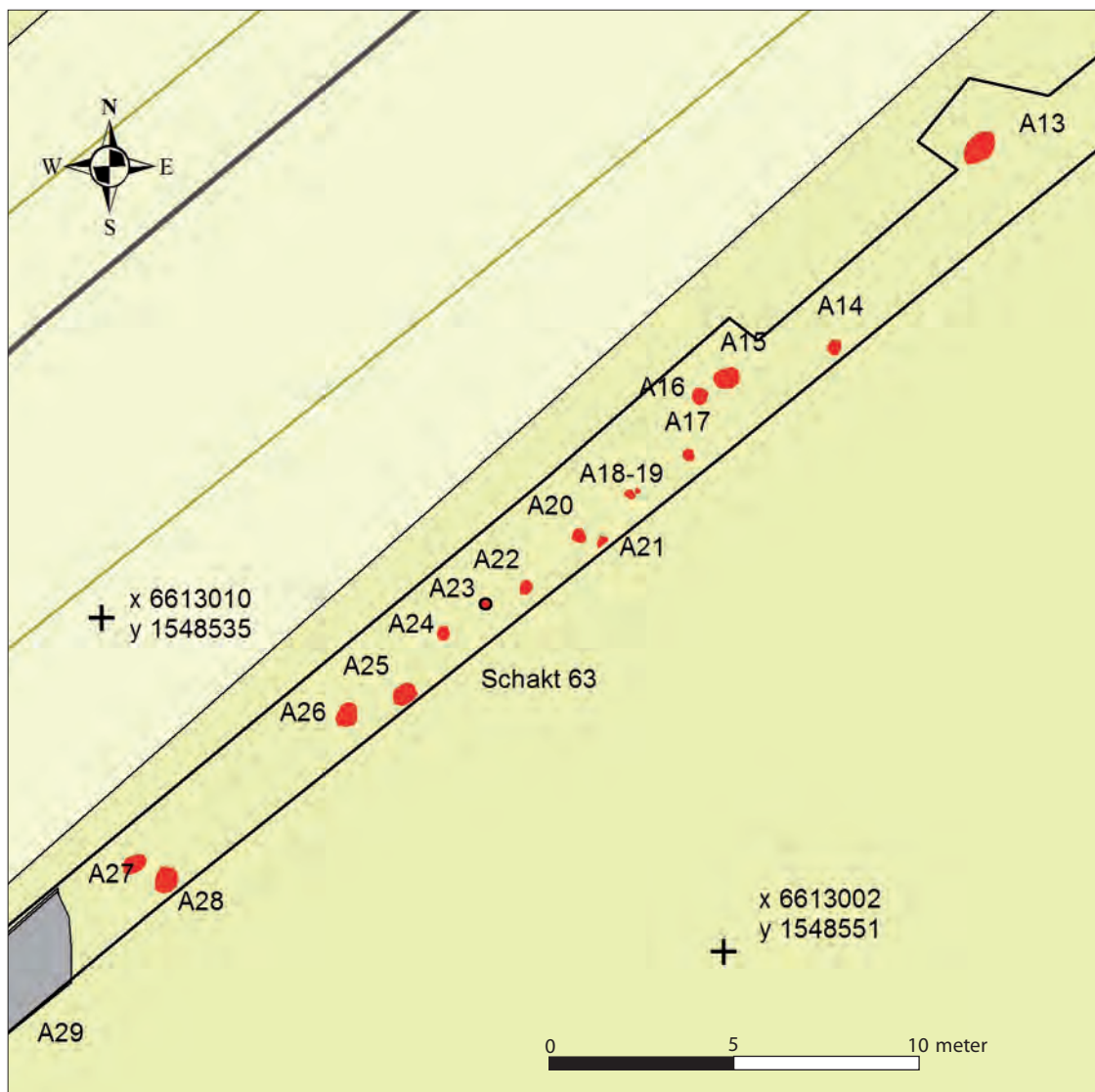
Figur 12. Östra delen av område 2, schakt 61 och 62 samt del av schakt 63. Skala 1:500.

Stolphål och pinnhål

Vid förundersökningen framkom främst stolphål, drygt tjugo stycken, samt tre pinnhål. Av dessa har sex undersökts för att säkerställa dess typ: A10, 16, 18, 19, 35, och 41. Dessa anläggningar utgörs av fem stolphål och ett pinnhål. Stolphålen var i plan av varierande storlek, mellan 0,3 och 0,7 meter i diameter. Stolphålens djup varierade mellan 0,05 och 0,4 meter. Pinnhållet var 0,15 meter i diameter och 0,05 meter djupt (A35). I ytan på stolphål A65 (rund, 0,5 meter i diameter med sten i ytan) framkom brända ben av okänd typ. Anläggningarna har naturligtvis skadats av plogen, med var trots det välbevarande. Stolphålet A41 var 0,4 meter djup och hade en tydlig färgskiftning i sektion som indikerade stolpens placering (figur 13).

Figur 13. Sektioner från undersökta anläggningar. Skala 1:20.

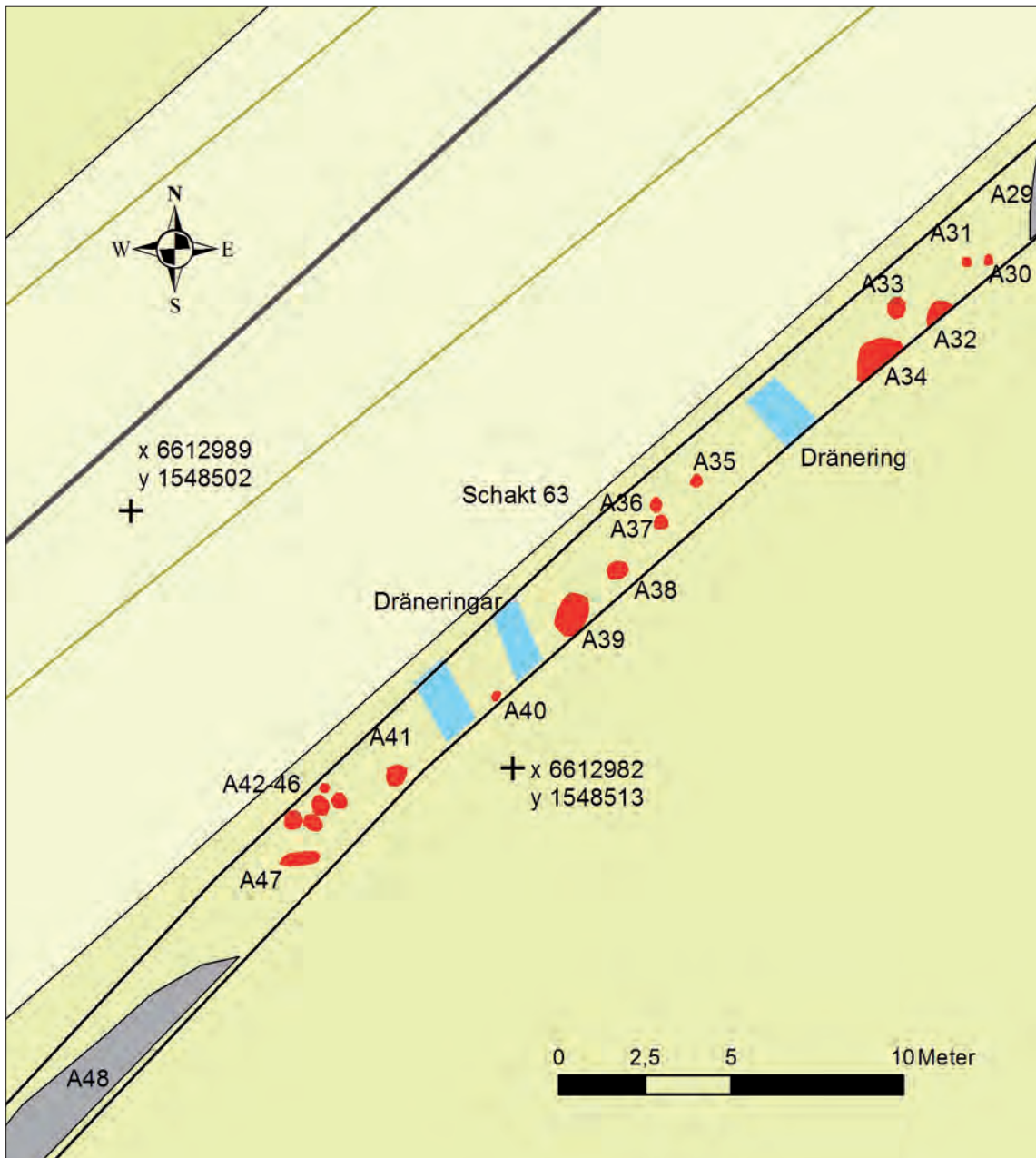
Figur 14. Framkomna anläggningar i schakt 63, nordvästra delen. Skala 1:200.

Mörkfärgningar/lager och stenlyft

I schakten påträffades även tre större mörkfärgade lager: A10, A29 och A48. I schakten kan anas att de till ytan är runda. Dessa anläggningar ligger nära fornlämning Västerås 560:1 (en bortplöjd gravhög?). Därför finns anledning att anta att dessa lager kan utgöra bottnar efter bortplöjda gravhögar (figur 14 och 15).

Rutor har grävts genom två av mörkfärgningarna/lagren. Lagret i ruta 3 (A10) var ca 0,05-0,07 meter tjockt, fyllningen var mörkfärgad med inslag av bränd lera (figur 12). Lagret i ruta 1 (A29) bestod av ett ca 0,20–0,25 meter tjockt lager med svartbrun fyllning. En klump bränd lera tillvaratogs (F10) (figur 14). I rutan framkom flera fragment av bränd lera. I botten av båda rutorna nåddes undergrunden i form av ljusgrå lera.

Tre mörkfärgningar påträffades: A12 (figur 12), A17 (figur 14) och A39 (figur 15). Ingen av dessa var större än 0,9 meter i diameter. I A12 framkom 22 bitar bränd lera varav tolv hade tydliga avtryck av lerklining, övriga med pinnavtryck. Även i A17 påträffades fragment av bränd lera.

Figur 15. Framkomna anläggningar i schakt 63, den sydvästra delen. Skala 1:200.

Utöver dessa anläggningar påträffades två stenlyft på områdets nordöstra högre del, A9 och A11 (figur 12). Stenlyftet A9 hade en sotlins runt sig. Stenlyften kan vara från borttagna stenar som markerat gravar och är därför av intresse.

Tolkning

På område 2 finns indikationer på boplats och möjliga gravar. Träkol (ek) från ett stolphål, A16, har ^{14}C -daterats till 430-630 e.Kr. (Ua-41430, kal. 2 sigma). Träkol (tall) från ytterligare ett stolphål, A41, har ^{14}C -daterats till 560-655 e.Kr. (Ua-41432, kal. 2 sigma, bilaga 5). Stolphålen dateras därmed till folkvandringstid-vendeltid.

Ehns korsning - område 3, Västerås 1462

Topografi och fornlämningsmiljö

Område 3 är beläget i åkermark i öster om Ehns vägskorsning. Område 3 ligger 350 meter öster om Anundshög.

Norr om Västerås 916:1 ligger Anundshög (Västerås 431). Där finns flera fornlämningar av olika typer. Anundshög är Sveriges högsta gravhög. Kring den ligger ytterligare 11 mindre högar och 10 runda stensättningar. Där finns fem skeppssättningar, en runsten samt en del av sträckningen av Eriksgatan. Vid Anundshög har flera arkeologiska undersökningar utförts, bl.a. 1932 i samband med att skeppssättningarna restaurerades (Gustawsson 1933). Vid en av stenarna i skeppssättningen påträffades en möjlig grav med keramik och brända ben. 1960–61 restaurerades de resta stenarna utmed Eriksgatan. Platserna där de resta stenarna hade stått påträffades samt ett tiotal härdar och stolphål. Anläggningarna har tolkats dels som rester av en boplats, dels som rester efter ceremonier och ritualer i anslutning till gravarna (Welinder 1990). I samband med arkeologiska undersökningar inför det planerade anläggandet av en cykelväg, framkom 1984 resterna av två brandgravar som inte var kända sedan tidigare. Båda gravarna utgjordes av brandlager och saknade överbyggnad. Den ena innehöll en segmenterad silverring, en remtunga av brons, järnnitar och djurklor. Genom fynden kunde gravläggningen dateras till 500-tal e.Kr., dvs. till sen folkvandringstid eller tidig vendeltid. I den andra graven påträffades brända ben och en djurkäke, men inga föremål (Bratt 1999; Simonsson, ATA dnr 4683/89).

1998 undersökte Peter Bratt en mindre del Anundshög i syfte att tidsbestämma högen. Genom ¹⁴C-analyser antar han att högen borde ha tillkommit under yngre järnålder (Bratt 1999).

År 2004 grävde Västmanlands läns museum schakt inom Anundshögsområdet. Syftet var att undersöka Eriksgatans uppbyggnad, samt Jutekärret. Vid Jutekärret påträffades en nedkörd spetsad påle från mellersta bronsålder (Alström 2005). Med syfte att ta reda på om stolpen ingick i en större konstruktion inledde KM nya undersökningar i Jutekärret 2008. Sammanlagt har tre pålar påträffats i kärret, en 2004 och två stycken 2008. Högre upp i torvlagren har även en plankliknande stolpe framkommit. Här kunde också ett marktäckande lager med horisontellt liggande ris, kvistar och grenar iakttas (Alström 2005; Alström m.fl. 2011).

2006 och 2008 utförde ett brittiskt forskningsteam under ledning av Alexandra Sanmark och Sarah Semple undersökningar inom Anundshögsområdet med inriktning på området som tingsplats. Anundshögsområdet är skriftligt belagt som tingsplats från 1392, men det är enligt Sanmark och Semple högst sannolikt att området fungerat som tingsplats redan tidigare. Vid undersökningen avslöjades rester av en 156 meter lång sten- eller stolprad som gått tvärs över området. Två av stolphälarna har undersökts, de var 1,5–1,9 meter i diameter och upp till 0,8 meter djupa. ¹⁴C-dateringarna indikerar att stolpraden konstruerades under vikingatid eller vendeltid (Sanmark & Semple 2008, 2011).

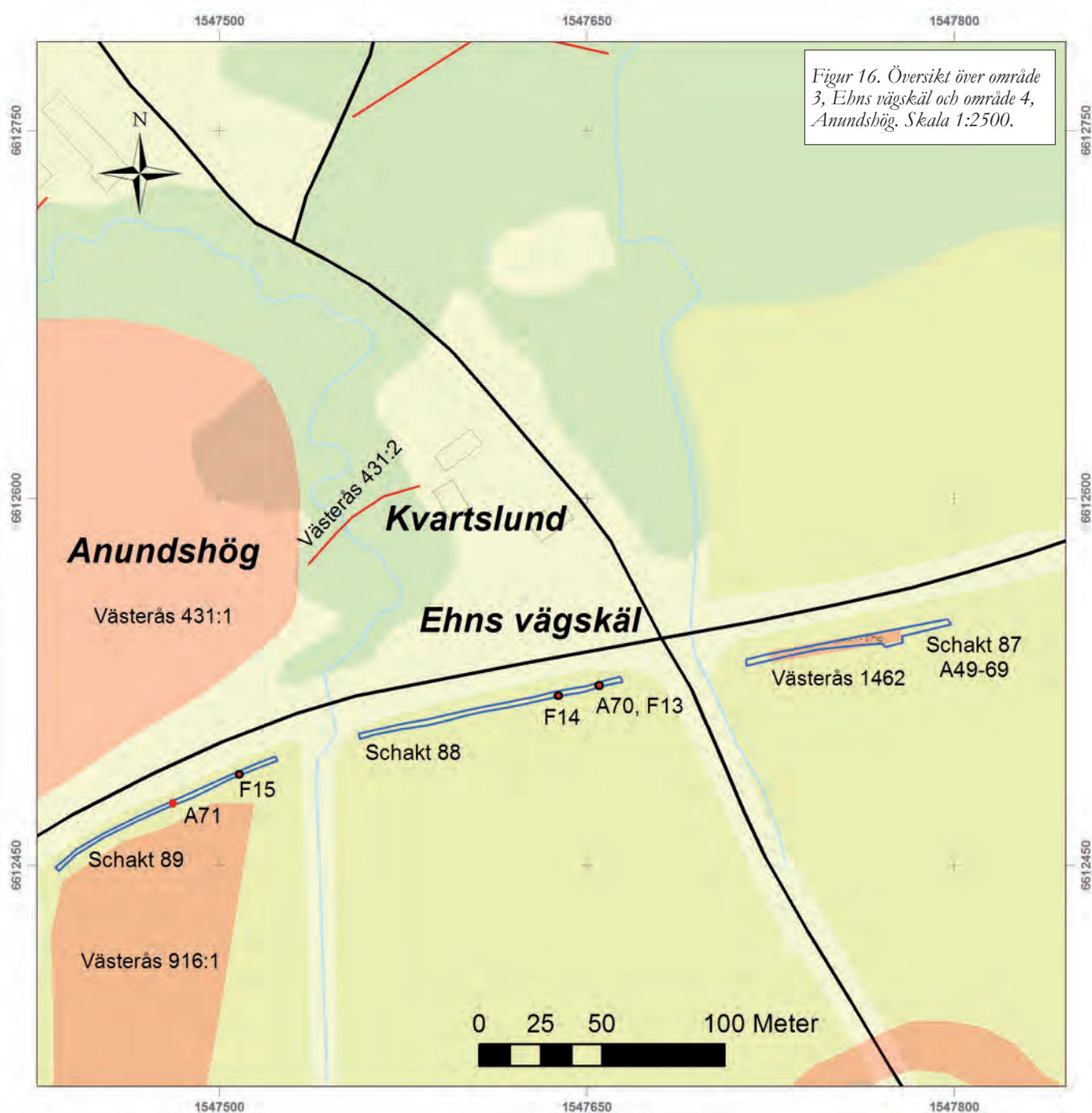
Norr om Tortunavägen, inom fastigheten Kvartslund, utfördes under maj en forskningsgrävning av KM tillsammans med studenter från Södertörns högskola. Sju schakt om drygt 250 kvm öppnades. Schaktens omfång varierade mellan 18–105 kvadratmeter. I tre av schakten (schakt 1–3) påträffades anläggningar. Dessa utgjordes av härdar/härdgropar (10 st), stolphål (2 st), pinnhål (1 st) och kollager (6 st). Dessutom framkom ett kulturlager som täckte stora delar av schakt 1 och under detta – i nordöstra

delen av schaktet – en försänkning fylld med kulturlager. Inga fynd som med säkerhet kan sägas vara förhistoriska påträffades. Däremot framkom vid rensning ett kraftigt korroderat järnföremål, som möjligtvis kan vara en nit (Arnberg, 2011, PM till Lst).

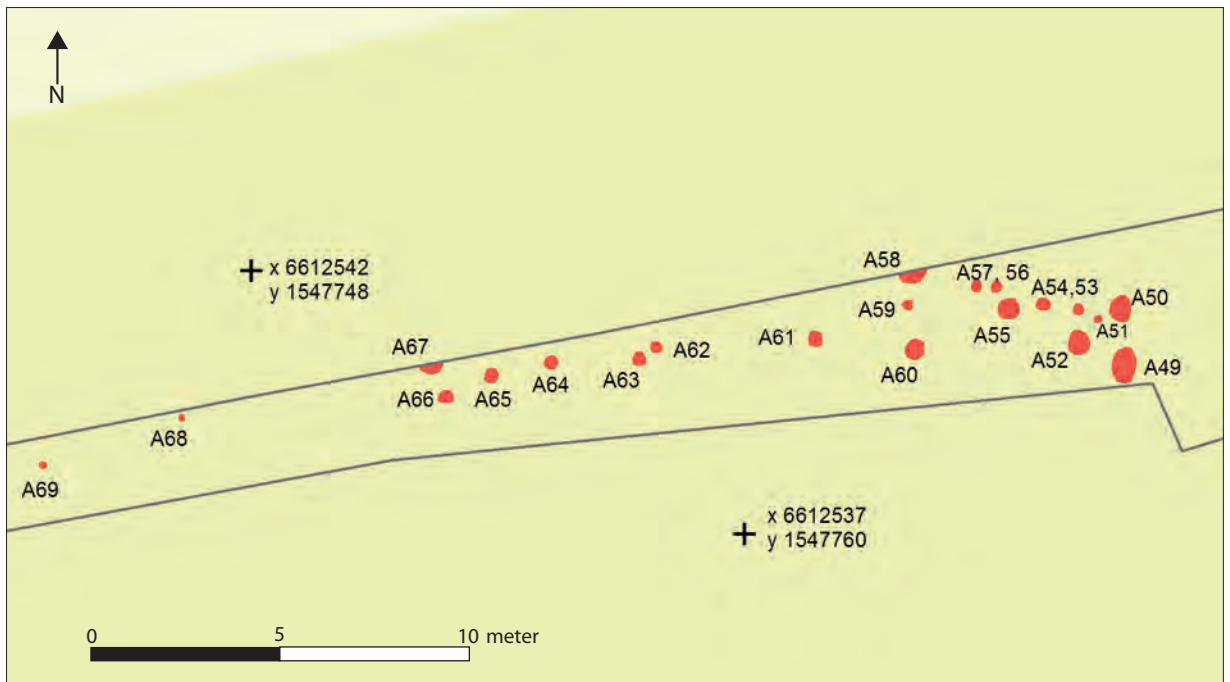
Omedelbart väster om ledningssträckningens avslutande del undersöktes 1952 Gullhögen. Den innehöll minst tre olika brandbegravningar med flera typiska högstatusföremål och dateras till perioden 400–700-tal (Arrhenius 2007).

I ledningssträckningens avslutande södra del, omedelbart söder om Anundshög passerar den genom Västerås 916:1, en boplats, cirka 700 meter lång och 100–300 meter bred, utmed den östra foten av Badelundaåsen. Det stora ytmässiga omfånget skulle boplatsen kunna ha gemensamt med andra boplatser från äldre järnålder som undersökts i Västeråstrakten (Aspeborg 1999; Lagerstedt & Lindvall 2008; Onsten-Molander 2008).

Figur 17. Översikt av område 3 från öster. Framkomna anläggningar markerade med gulpinnar. Bakom granhåcken till höger i bild ligger Anundsbög, Sveriges största gravbög. Foto: Christina Svensson.

Figur 18. Plan över framkomna anläggningar i schakt 87. Skala 1:200.

Undersökningsresultat

Omedelbart öster om vägkorsningen vid Anundshög i åkermark framkom 21 stycken anläggningar i schakt 87. Framkomna anläggningar är begränsade inom en sträcka av cirka 40 meter (fig. 16-18). Område 3 har erhållit RAÄ-nummer Västerås 1462. Anläggningarna ligger i ljusgrå sandblandad lera. I plan bedöms de som stolphål och pinnhål. Av dessa 21 anläggningar har fem undersökts; A50, 54, 60, 62 och 63 (fig. 18). Resultatet från dessa visar att det rör sig om stolphål och pinnhål. A50, 60 och 62 var stolphål. I plan varierade stolphålen mellan 0,3-0,7 meter i diameter och de var 0,06-0,25 meter djupa. Bevarandegraden varierade, anläggningarna har naturligtvis skadats av plogen. Helt förstörda var de inte, stolphålet A32, var 0,25 meter djupt och hade tydlig stenskoning, såväl i plan som i profil. Pinnhålen, A54, och 63, var 0,2-0,35 meter i diameter och 0,04-0,07 meter djupa.

Tolkning

Område 3 bedöms vara en boplats. Områdets absoluta närhet till Anundshög gör att resultatet från denna plats kan knytas till den ökande förståelsen av den komplexa fornlämningsplatsen Anundshög. Kol (björk) från ett stolphål, A50, har ¹⁴C-daterats till 50–220 e.Kr. (Ua-41431, kal. 2 sigma) och hamnar i perioden romersk järnålder (bilaga 5).

Figur 19. Översikt av område 4 från väster. Anundshög ligger på andra sidan av vägen till vänster i bild. Foto Christina Svensson.

Anundshög, område 4

Topografi och fornlämningsmiljö

Område 4 utgörs av schakt 88 och 89, båda belägna i åkermark. Schakten ligger omedelbart söder om Tortunavägen, söder om Anundshög. Åkermarken ligger ungefär 20 meter över havet. Vägbanken är högre än åkermarken. Åkermarken sluttar svagt österut från Badelundaåsens östra fot. Området delas av ett stort dike som löper söderut. Diket är en grävd fortsättning på den å som ringlar norr om Anundshögsområdet. Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar finns presenterade på sidan 19.

Undersökningsresultat

Område 4 undersöktes i juni 2011. Schakten (figur 16) drog med grävmaskin, försedd med en två meter bred skopa, skiktvis ned till anläggningsförande nivå.

Schakt 88

I den östra delen av schakt 88, berättade markägare Åke Vedholm, var området kraftigt stört av tidigare schaktning, dels för ledningar och dels för dräneringar. Hans muntliga uppgifter kunde bekräftas i schakten. Botten av en hård, A70, påträffades dock i ljusgrå lera. Den var 0,5–0,6 meter i diameter och endast 0,04 meter djup (figur 16). I hårdan påträffades en del av en knacksten (F15). Kolprov (björk) från A70 gav resultatet förromersk järnålder–romersk järnålder, 120-260 e.Kr. (Ua-42729, kal. 2 sigma, bilaga 5). Under schaktningen framkom även del av en underliggare av en malsten (F14). I den västra delen av schakt 88 framkom under matjorden ett tunt kulturlager, cirka 0,05 meter tjockt, utan anläggningar. Därunder vidtog opåverkad sand. I schaktets mitt avtog kulturlagret.

Schakt 89

I den östra delen av schakt 89 framkom ett kulturlager, cirka 0,10 m tjockt, med inslag av bränd lera (figur 16). I kulturlagret påträffades del av en knacksten (F16). I schaktets mitt avtog kulturlagret och i den ljusgrå leran framkom en hårdbotten (A71). Den var 0,3 meter i diameter och 0,09 meter djup. Kolprov (al) från A71 har daterats till romersk järnålder–folkvandringstid, 320-430 e.Kr. (Ua-42730, kal. 2 sigma, bilaga 5).

I schaktets västra del framkom ett kulturlager, 0,10–0,17 meter tjockt, under matjorden. Kulturlagret var kolfärgat och hade inslag av skärvsten, dock utan anläggningar. Eftersom schaktet drogs så nära ett mycket intressant fornlämningsområde, togs även ett kolprov (tall) från kulturlagret. ¹⁴C-analysen visar på en datering till förromersk järnålder, 550-390 f.Kr. (Ua-42734, kal. 2 sigma, bilaga 5). I hela schaktets botten, på 0,5-0,6 meters djup, fanns orörd undergrund i form av sand.

Tolkning

De framkomna anläggningarna och fynden kan knytas till tidigare registrerade fornlämningar. Dateringarna uppvisar ett samlat tidsspann till förromersk järnålder–romersk järnålder, vilket tyder på att hädarna och kulturlagret kan knytas till tidigare framkomna fornlämningar i närområdet. Anläggningarna var inte av så omfattande karaktär att Länsstyrelsen beslutade om vidare arkeologiska undersökningar.

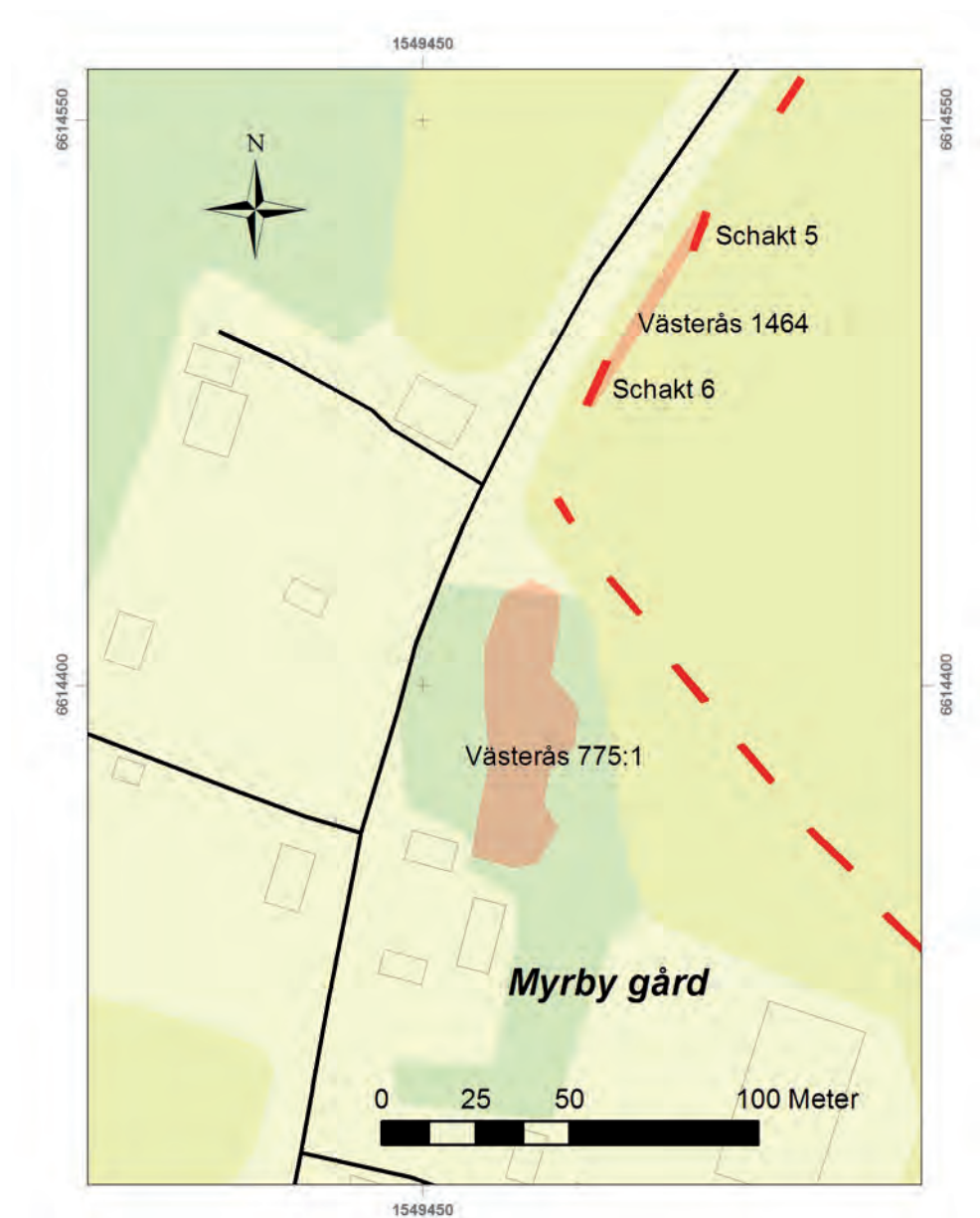

Myrby gård, område 5

Topografi, fornlämningsmiljö

I den nordvästra delen av sträckan passerar ledningen söder om Myrby gård (figur 20).

Schakten förlades i åkermark på omkring 30–35 meters höjd i en sydsluttning. Vid Myrby gård finns ett gravfält med 15 fornlämningar (Västerås 775:1). Dessa utgörs av runda stensättningar. Stensättningarna (några möjligen ursprungligen högar) är 4–8 meter i diameter och 0,1–0,4 meter höga. Samtliga gravar är mer eller mindre skadade, medan gravfältets utsträckning är den ursprungliga. Ungefär 3,5 meter SSV finns även Västerås 775:2 älvvarnsförekomst, bestående av omkring 130 älvvarnar. I närheten finns även Västerås 775:3, älvvarnsförekomst, bestående av en älvvarn. Ungefär 20 meter öster om gravfältet är Västerås 775:4, en boplats. I samband med en förundersökning inför kabelnergrävning påträffades där ett stolphål (Schmidt-Wikborg 2002).

Figur 20. Schakt 5 och 6. Skala 1:2 000.

Schakt 5

I schaktet framkom tre kraftigt sönderplöjda anläggningar. Samtliga undersöktes för att säkerställa dess typ. En härd (A1), 0,7×0,8 meter i diameter och i plan sotig med inslag av kolstubb. I sektion var härden 0,05 meter djup. Kol (tall) från härden har ¹⁴C- analyserats. Resultatet visar på en datering till vendeltid, 600–690 e.Kr. (Ua-41428, kal. 2 sigma, bilaga 5). En ko-tand påträffades i härden. I schaktet påträffades även två stolphål: A2, 0,5×0,7 m i diameter och 0,05 m djupt samt A3, ett stolphål, 0,7×0,8 m i diameter och 0,04 m djupt.

Schakt 6

Ytterligare två stolphål framkom i schakt 6, A4 och A5. Dess diameter var 0,55 meter. Stolphålen låg placerade med en meters mellanrum. De var kraftigt sönderplöjda. A1–5 har erhållit fornlämningsnummer Västerås 1464, boplats.

Tolkning

Anläggningarna var möjliga att begränsa och de bedömdes inte som del av ett omfattande fornlämningsområde.

Bomans lada, område 6

Topografi och fornlämningsmiljö

Området ligger i plan åkermark på 25–30 meters höjd över havet. I området vid vägskälet Bjurhovdagatan–Tortunavägen och vägskälet Bjurhovdavägen–Skälbyvägen finns på båda sidor om Bjurhovdavägen en skogsdunge på moränmark (figur 21). I dungen norr om Bjurhovdavägen ligger Västerås 414:1, hållristningar. Den utgörs av 20 älvkvarnar. Dungen norr om Tortunavägen kallas i trakten för Bomans lada (muntlig uppgift, Åke Vedman). Namnet kan härledas från att en person vid namn Boman en gång haft en lada på platsen, grunden efter ladan finns delvis kvar. Utmed Skälbyvägen ligger Västerås 572:1–3, hållristningar och en boplats. Öster om dungen, på en åkerholme, ligger Västerås 442:1 rest av en hög, 25–26 meter i diameter och cirka 1,7 meter hög. Toppen av högen är borttagen och det finns en grop i högen som är 15 meter i diameter och intill 1,2 m djup. Odlingssten har placerats i kanten av högen. I närheten finns en osäker skärvstenshöj och en osäker stensättning 442:2–3. I den södra delen av åkerholmen finns en skärvstenshöj, Västerås 441:1.

Väster om Badelundaåsen passerar ledningen genom ett öppet landskap fram till korsningen vid avfarten till Skälby utan antikvarisk medverkan. I det öppna landskapet passeras bl.a. en fyndplats för järnpilspetsar (Västerås 586:1). Omkring 20–25 järnpilspetsar från historisk tid har påträffats på åkern inom ett område som är cirka 150×90–135 meter stort. Ett antal av pilspetsarna påträffades under 1920-talet, då det dåvarande kärret odlades upp. Efter att ha utgjort hagmark i mellantiden odlades marken åter upp på 1940-talet, då resten av pilspetsarna hittades.

Undersökningsresultat

Schakt 90

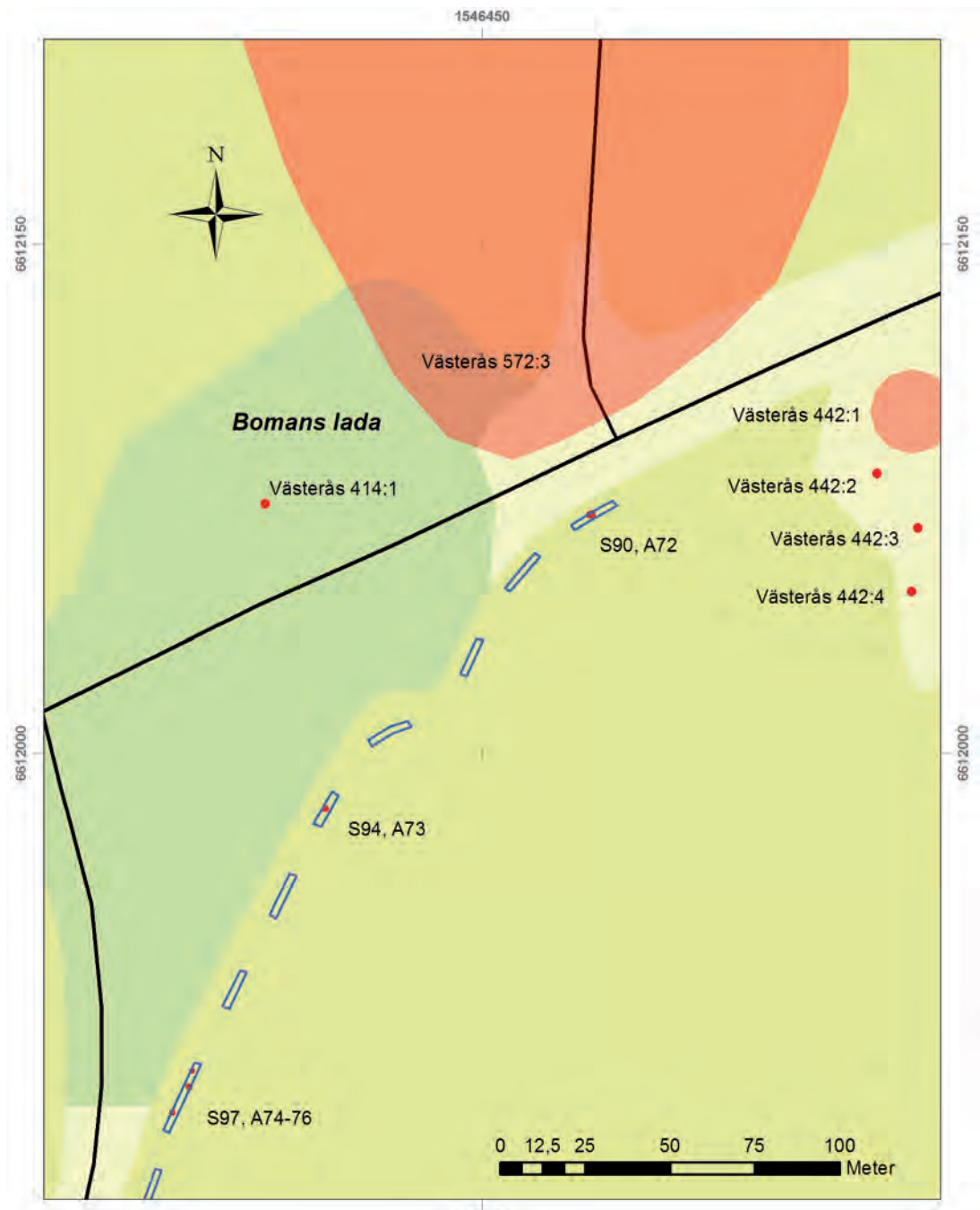
I den inledande, norra delen av delsträckan framkom en härd (A72) i åkermark. Härden framkom under ploglagret och var 0,8 meter i diameter. Vid undersökningen visades sig härden vara fylld med mörkbrun lera, skärvsten och kol. Kolprov (gran) från A72 resulterade i en medeltida datering, 1300–1370 e.Kr. (Ua-42731, kal. 2 sigma, bilaga 5). I plan fanns två rundade mörkfärgningar väster om härden, dessa var inte bevarade på djupet.

Schakt 94

Ett stenlyft, 0,6 meter i diameter, påträffades under matjorden (A73).

Schakt 97

I schakt 97 söder om Bomans dunge påträffades två härdar och ett pinnhål. Härden A75 hade en diameter på 0,7 meter och härden A76 var något mindre, 0,5 meter. De låg med ungefär en meters mellanrum. Pinnhålet A74 var 0,3 meter i diameter.

Figur 21. Översikt av område 6, Bomans lada. I området påträffades anläggningar i tre av schakten. Skala 1:2 000.

Tolkning

Härdarna och pinnhålén kan sannolikt knytas till aktiviteter i samband med någon av de två intilliggande fornlämningarna som utgörs av en hällristning och en hög. Schakt 94 är beläget invid en skogsdunge i vilken flera stenar i olika storlekar ligger utmed skogsbrynet. Dessa är med stor sannolikhet borttröjda från åkermarken. Med anledning av detta kan stenlyftet antas vara en rest av en sådan aktivitet.

Vid Bomans lada framkom anläggningar som var möjliga att begränsa och de bedömdes inte som del av ett omfattande fornlämningsområde.

Björkbacken, område 7

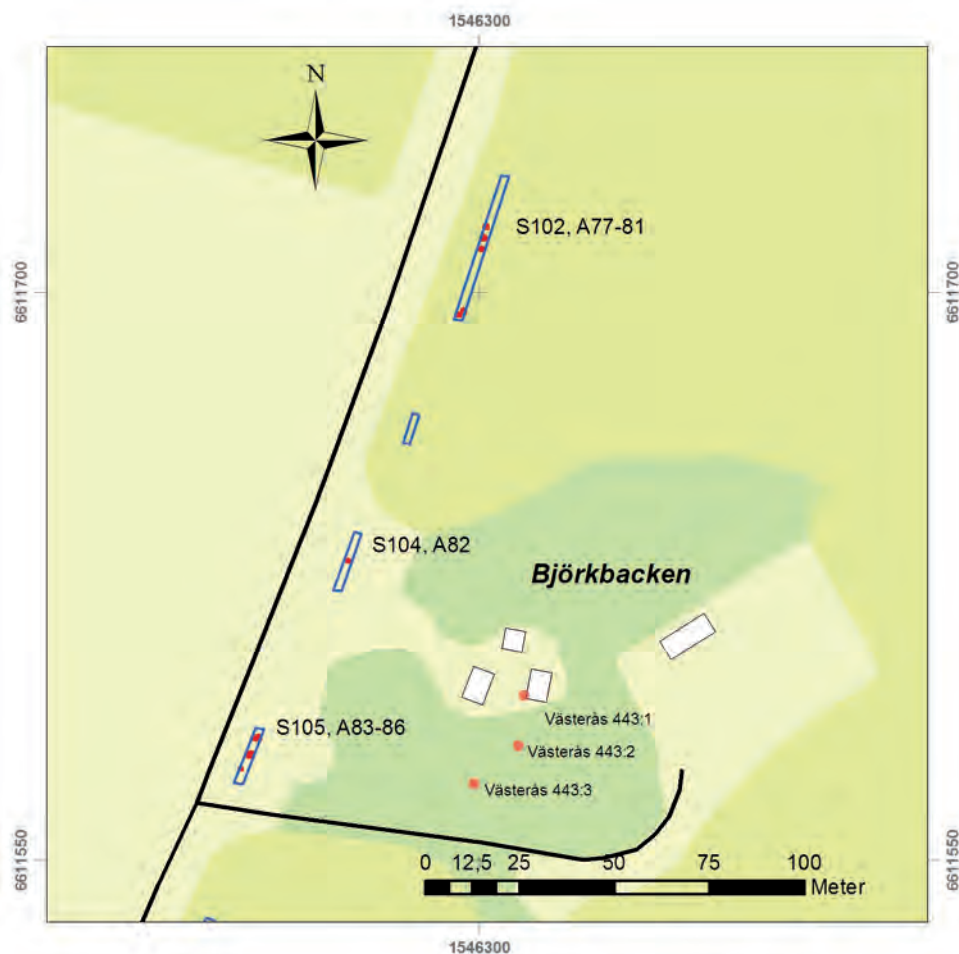
Topografi och fornlämningsmiljö

Schakten vid Björkbacken är i den norra delen belägna i åkermark på 25–30 meters höjd över havet. I områdets södra del drogs schakten i ängsmark. I området kring Björkbacken finns sedan tidigare två fornlämningsregisterade, dels Västerås 443:1-3, älvkvarnsförekomst, bestående av 20 älvkvarnar, dels en hög, 12 meter i diameter och 0,9 meter hög. Fyllning består av jord och 0,4–0,8 meter stora stenar. I mitten finns rester efter en jordkällare. Vid Björkbacken framkom anläggningar i tre av schakten (figur 22).

Undersökningsresultat

Schakt 102

I schakt 102, beläget i åkermark, framkom fem anläggningar under matjorden. I schaktets norra del framkom en mörkfärgning (A77) som var 0,3 meter i diameter. Intill fanns två stenlyft, (A78–79). I schaktets södra del påträffades botten av två härdar (A80–81). Härdarna var 0,6–0,8 meter i diameter. Kolprov (asp) från A80 har daterats till folkvandringstid, 420–560 e.Kr. (Ua.42732, kal. 2 sigma).

Figur 22. Översikt av område 7, Björkbacken. Anläggningar framkom i tre av schakten. Skala 1:2 000.

Schakt 104

I schakt 104, beläget i ängsmark, framkom ett pinnhål under matjorden (A82). Pinnhålet var cirka 0,25 meter i diameter och 0,06 meter djupt.

Schakt 105

I schakt 105, beläget i ängsmark, framkom ett pinnhål under matjorden. Pinnhålet var 0,2 meter i diameter. I schaktets södra del framkom ett område med två stenlyft (A83–84) och invid dessa en stenfylld grop (A85). Stenlyften var 0,2–1,0×0,8 meter stora och 0,12 meter djupa i sektion. Den stenfyllda gropen var 0,17 meter djup, i sektion framkom ingen tydlig nedgrävning.

Tolkning

Härdarna och pinnhålet kan sannolikt knytas till aktiviteter i samband med någon av de intilliggande fornlämningarna hållristningarna och högen, detta styrks av dateringen. Stenlyften och gropen i schakt 105 kan även i detta område tolkas som resultat av tidigare bortröjning av sten.

Vid Björkbacken framkom anläggningar som var möjliga att begränsa och de bedömdes inte som del av ett omfattande fornlämningsområde.

Grytahögen, område 8

Topografi och fornlämningsmiljö

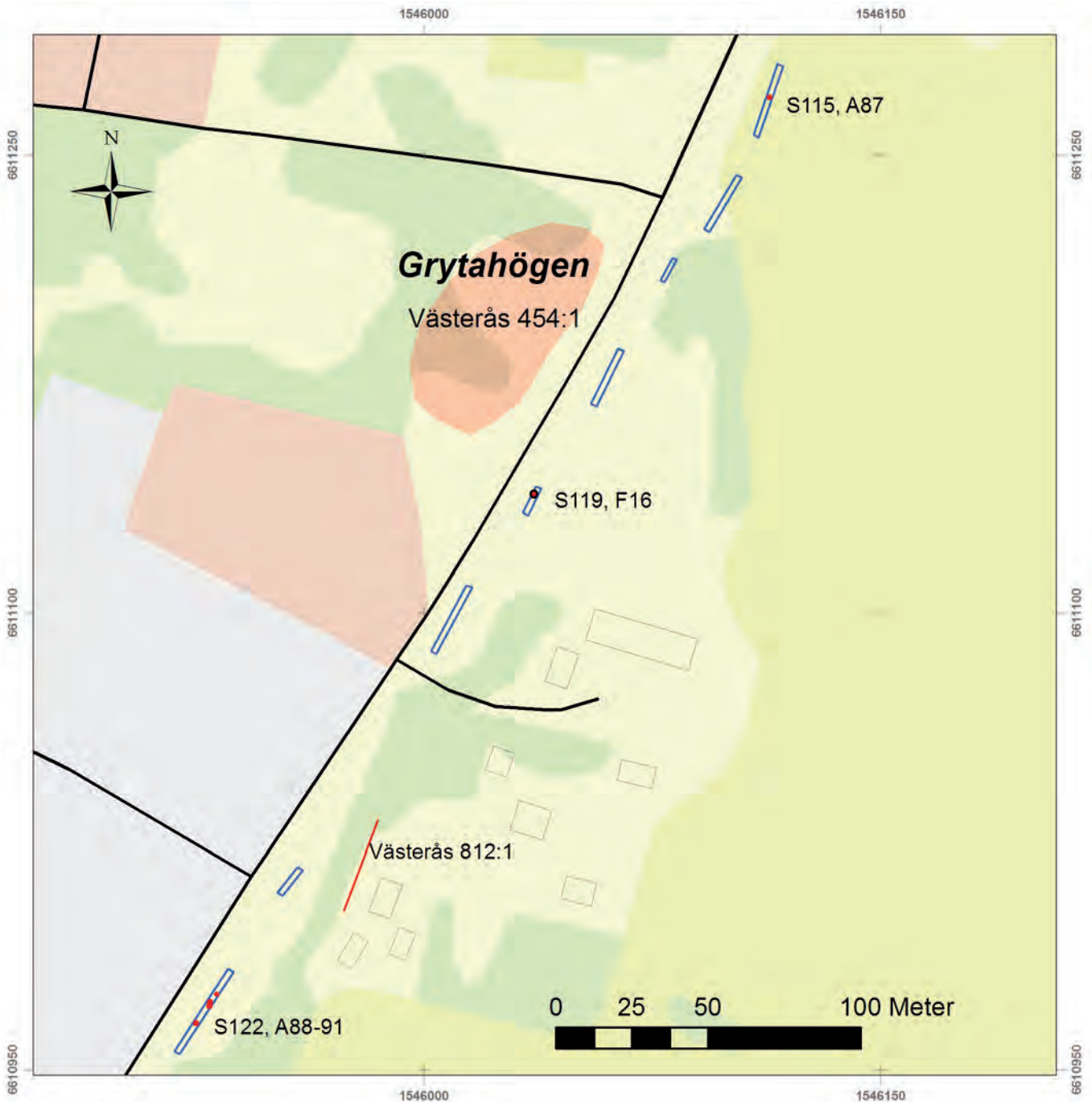
Schakten vid Grytahögen är i den norra delen belägna i åkermark. I områdets södra del drogs schakten i ängsmark. Området är beläget omkring 25 meter över havet.

Ledningsdragningen passerar öster om Grytahögen (Västerås 454:1). Grytahögen är 41 meter i diameter och 6 meter hög. I mitten finns en grop, 5×3 meter stor och 0,8 meter djup. I Grytahögens västra kant fanns förr en jordkällare (figur 24). Invid Grytahögen finns ett gravfält bestående av sex fornlämningar. Dessa utgörs av en hög, fyra runda stensättningar och en möjlig rest sten. De runda stensättningarna är 5–10 meter i diameter och 0,2–0,5 meter höga. Gravfältet är skyltat av RAA. Enligt upplysningsskylten har några gravar undersökts, vilka dateras till yngre järnålder. En stensättning, belägen i NÖ, 6–7 m diameter och 0,3 m h, med kantkedja, undersöktes 1937 av J. E. Anderbjörk. Vid den undersökningen påträffades ett järnfragment samt benbitar och slagg (SHM inv. 21 808, fornlämning Västerås 454:1).

Vid en arkeologisk undersökning år 1968 undersöktes 6–9 anläggningar som var belägna längs Tortunavägen och den äldre väg som föregick Järnåldersgatan. Det framgår inte om dessa gravar var de enda på platsen och det därmed rör sig om ett långsträckt gravfält med N-S riktning och längden 50 m eller om det rör sig om ett utsnitt ur ett större gravfält. Anläggningarna benämns A1–A9 på ritningen och är sannolikt samtliga stensättningar. Storleken varierar. A1 är störst, 5 m diam. Även A2, A4 och A5 förefaller ha samma mått, men dessa har bedömts som skadade och bara ritats in i delar och deras omfattning är därför svårbedömd. Övriga stensättningar är mindre, 3,5–4 m

Figur 23. Grävmaskinen arbetar vid schakt 119. I bakgrunden syns Grytahögen. Foto från söder taget av Christina Svensson.

Figur 24. Översikt av område 8, Grytahögen. Skala 1:2 000.

diam. Från gravfältet finns exempel på överlagring. A9 överlagrar A2 och även A4 tycks vara en överlagrande gravanläggning. Utifrån det bevarade dokumentationsmaterialet är det inte möjligt att avgöra vilka anläggningar som undersöktes eller vilket resultat undersökningen gav (FMIS Västerås 454:1).

Till högen är knuten en sägen, känd från 1600-talet. En ungmö bodde i *Tible Slott* på Badelundaåsen. När hon sökte sig ut till sin älskade blev hon bergtagen av ett troll. Hennes älskade dödade sig då genom att kasta sig på sitt svärd, varefter ungmön bars död ut ur berget. Svärdet och de båda döda lades på en guldvagn. Vagnen skall enligt sägnen stå i Grytahögen. Då den "isijnom tijdh" framtages ur högen "skall swärdet honom som först kommer, genomränna" (FMIS Västerås 454:1).

Figur 25. "Erik, pappa Joban och Sven har ställt upp gårdens hästar framför jordkällaren som var inbyggd i Gryta högen". Bilden är från 1920 och finns publicerad i "Beskrivning av Gryta by" sammanställd av Bengt Wallén. Bakom de två hästarna till höger syns ingången till jordkällaren.

Söder om Grytahögen, vid gården Högby, finns gravfynd registrerade. Fynden påträffades omkring år 1894 intill ett flyttblock (Västerås 821:1–2). Av föremålen finns 5 pärlor och 1 fragment av en lerkruka kvar i tomtägarens, Torbjörn Normans, hem i Högby. Fyra pärlor är av lera, varav tre rödbruna och en gulbrun. En är av vacker bergart, stavformad och åttkantig, rödgrå, polerad. Samtliga har hål i mitten. Lerkruksfragmentet utgörs av en kantbit med ornamentik. Till samma gravfynd hör numera förkomna fragment av en ornerad benkam samt brända ben. Fyndet gjordes av Normans mors morfar som även hittade en järnspjutspets med silverinläggning på holken och ett benljuster, allt enligt Normans mor. Båda fynden gjordes i svart jord.

I området finns även en 25 meter lång stensträng (Västerås 812:1), två borttagna hållristningar (Västerås 452:1-2). I åkermarken österut finns en plats med tradition, namnet "Lundby backe" (Västerås 834:1) samt en fyndplats för två spjutspetsar och en yxa (Västerås 834:2).

I ledningssträckningens avslutande södra del berörs Västerås 879:1, en boplats. Boplatsen är ungefär 400×250–430 meter och påträffades vid sökschaktning 1991. Inom utredningsområdet framkom 132 anläggningar i form av härdar, stolphål, nedgrävningar, mörkfärgningar samt fynd av skärvsten, bränd lera och keramik (FMIS 879:1).

Undersökningsresultat

Under schaktningen invid Grytahögen visade det sig finnas rikligt stora stenar i schakten. Området har sannolikt använts för att tippa stenmaterial av varierad storlek.

Schakt 115

Schakt 115 drogs i åkermark strax nordöst om Grytahögen. I schaktet framkom en härdbotten under ploglagret (A87). Härden var 0,7 meter i diameter. I plan syntes rikligt

med sot och kolstubb. I sektion var härden 0,04 meter djup. Kolprov (ek) från A87 har daterats till folkvandringstid, 400–550 e.Kr. (Ua-42733, kal. 2 sigma, bilaga 5).

Schakt 119

Schakt 119 drogs i den steniga ängsmarken strax sydöst om Grytahögen. I schaktet framkom ett lösfynd, en pilspets av järn (F17). Fyndet framkom i samband med schaktning.

Schakt 122

I ledningssträckningens avslutande södra del drogs schakt 122 i ängsmark. Under 0,35 meter matjord framkom två stolphål (A89–90), en härd (A91) och ett stenlyft (A88). Båda stolphål var 0,4 meter i diameter. Stolphålet, A89, var 0,15 meter djupt i sektion och A90 var 0,18 meter djupt. Härden A91 var 0,6 meter i diameter och 0,3 meter djup.

Tolkning

Härden invid Grytahögen har daterats till folkvandringstid och kan troligtvis knytas till aktiviteter vid gravfältet. Lösfyndet av en pilspets kan möjligtvis knytas till fyndplatsen Västerås 586:1, cirka 100 meter nordöst om Grytahögen. Boplatslämningarna i det södra schaktet kopplas till boplatsen söder om dessa. I område 8 framkom anläggningar som var möjliga att begränsa, de bedöms inte vara del av ett omfattande fornlämningsområde.

Referenser

Arkivmaterial

FMIS, Västmanlands län.

Simonsson, E. 4683/89. Rapport från arkeologisk undersökning på Anundshögsområdet 1984. Västmanland, Badelunda socken, Långby. (Arkivmaterial).

Otryckta källor

Arnberg, A. 2011. Preliminär redovisning av resultat från seminariegrävningen vid Kvarterlund. Lst dnr 431-00471-2011.

Wallén, B. (manus) Beskrivning av Gryta by.

Muntliga uppgifter

Bengt Wallén; Skogsparti vid Skälby vägsäl kallas Bomans lada.

Åke Vedholm; Området vid Ehns vägsäl är kraftigt störd av tidigare schaktning, dels för ledningar och dels för dräneringar.

Litteratur

Alström, U. 2005. *Badelundastudier. Förundersökning, RAÄ 431, Badelunda socken. Västmanland*. Västmanlands läns museum, Kulturmiljöavdelningen rapport A 2005:A36. Västerås.

Alström, U m.fl. 2011. *Jutekärret, Träkonstruktioner i en våtmark vid Anundshög. Forskningsgrävning. Fornlämning Västerås 431, Tibble 3:1, Badelunda socken, Västerås kommun, Västmanland*.

Andersson, K. 1998. Rik eller fattig – medveten eller omedveten. Artikel i *Suionum hinc civitates*. OPA 19. Uppsala.

Aspeborg, H (med bidrag av Boutelje, J). 1999. *Västra Skälby – en by från äldre järnålder. Arkeologisk undersökning, Västmanland, Lundby socken, Skälby 2:42, 2:43, 2:44 och 2:54, RAÄ 865*. Rapport UV Uppsala 1997:56. Uppsala.

Arrhenius, B. 2007. Gullhögen vid Tibble. Badelunda - en generationsgrav i skuggan av tingsplatsen. Artikel i *Badelundabygden* nr 17.

Bratt, P. 1999. *Anundshög. Del 1. Delundersökning och datering. Arkeologisk delundersökning av Anundshög, RAÄ 431, Långby, Badelunda socken, Västerås stad, Västmanland*. Stockholms läns museum, Rapport 1999:20. Stockholm.

Gustawsson, K-A. 1933. De stora skeppssättningarna vid Anundshög i Badelunda socken. En preliminär redogörelse för deras restaurering. *Västmanlands fornminnesförenings tidskrift XXI*.

Lagerstedt, A & Lindvall, L (med bidrag av Fernstål, L & Norr, S). 2008. *Äldre järnålder i Väster Hacksta. Hus, hägn och gård, RAA 1060, 1061 och 1062, Västerås stad, Västmanlands län, Särskild arkeologisk undersökning*. Upplands Väsby.

Nylén, E & Schönbeck B. 1994. *Tuna i Badelunda. Guld Kvinnor Båtar, 1*. Västerås kulturnämnds skriftserie 27. Västerås.

Onsten-Molander 2008. *Skälby – bilden växer fram. Fortsatta undersökningar av boplatsslämnningar från äldre järnålder. Särskild arkeologisk utredning, RAA 865:2, 951:1 & 1020:1, Västerås 2:42, 2:50, Västerås (f d Lundby socken), Västerås kommun, Västmanland*. SAU rapport, 2008:14. Uppsala.

Sanmark, A. & Semple, S. 2008. Tingsplatsen vid Anundshög. *Populär Arkeologi* nr 4/2008.

Sanmark, A. & Semple, S. 2011. *Tingsplatsen som arkeologiskt problem. Etapp 3 Anundshög*. TAP Field Report No 3. Arkeologisk provundersökning – forskning, Badelunda 431, Långby 7:3 och S:10, Badelunda socken, Västerås kommun, Västmanland, 2011.

Schmidt-Wikborg, E. 2002. *Optokabel genom Björksta, Tortuna och Badelunda socknar. Förhistoriska boplatser och en järnåldersgran. Arkeologisk förundersökning och särskild undersökning*. VLM rapport nr 2000:09. Västerås.

Welinder, S. 1990. *Människor i Västeråstrakten för 1000 år sedan*. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Förundersökning, etapp 1

KM projektnr: 10058
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: 431-2532-10, 2010-07-14
Undersökningsperiod: Oktober 2010
Exploateringsyta: Ca 3 000 meter
Personal: Christina Svensson, Maud Emanuelsson, Anna-Lena Hallgren
Fastighet: Mycklinge 1:1, Badelunda-Tuna 2:1, Badelunda-Sörby 3:1, Långby 7;11 och Närlunda 4:5
Socken: Västerås (tidigare Badelunda)
Kommun: Västerås kommun
Län och landskap: Västmanland.
Ekonomisk karta: Badelunda 11G 2j
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V
Koordinater: X6614661 y1549618 i NV-x6612532 y1547712 i SV
Höjdsystem: RH90
Inmättningsmetod: Manuell och GPS
Dokumentationshandlingar: Förvaras hos Västmanlands läns museum
Fynd: Fynden förvaras på KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

Antikvarisk kontroll

KM projektnr: 11039
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: 431-281-11, 2011-03-29
Undersökningsperiod: 29 mars 2011
Exploateringsyta: 120 löpmeter
Personal: Christina Svensson,
Fastighet: Badelunda-Tuna 2:1,
Socken: Västerås (tidigare Badelunda)
Kommun: Västerås kommun
Län och landskap: Västmanland.
Ekonomisk karta: Badelunda 11G 2j
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V
Koordinater: x6613213 y1548808 i NV-x6613165 y1548761 i SV.
Höjdsystem: RH90
Inmättningsmetod: Manuell
Dokumentationshandlingar: Förvaras hos Västmanlands läns museum

Förundersökning, etapp 2

KM projektnr: 11012
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: 431-1119-2011, 2011-04-27
Undersökningsperiod: juni 2011
Exploateringsyta: 1 800 löpmeter
Personal: Christina Svensson, Anna-Lena Hallgren
Fastighet: Badelunda-Tibble 3:3, 3:6, 3:15, Västerås 3:59 och Långby 3:11
Socken: Västerås (tidigare Badelunda)
Kommun: Västerås
Län och landskap: Västmanland.
Ekonomisk karta: Badelunda 11G 2j
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V
Koordinater: x6612524 y1547668 i NV-x6610911 y1545894 i SV.
Höjdsystem: RH90
Inmättningsmetod: Manuell/GPS
Dokumentationshandlingar: Förvaras hos Västmanlands läns museum
Fynd: Fynden förvaras på KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

BILAGOR**Bilaga 1. Schakttabell****Ettapp 1, schaktbredd cirka 1,6 meter**

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Åkermark, plan, NÖ-SV	9	0,8-0,9	14,4	Grus i schaktets västra del		1 hästska och en skärva av en botten på en glassflaska strax under ploglagret, ej tillvarataget	Glaciallera
2	Åkermark, plan, NÖ-SV	10	0,8-1,0	16			2 hästskor och en spik strax under ploglagret, ej tillvaratagna.	Glaciallera
3	Åkermark, plan, NÖ-SV	10	0,8	16				Glaciallera
4	Åkermark, plan, NÖ-SV	12	0,7-0,9	19,2				Glaciallera
5	Åkermark, lite sluttning mot NV, NÖ-SV	10	0,6-0,7	16		A1 härd, vendetid. A2 stolphål, A3 stolphål		Glaciallera
6	Åkermark, lie sluttning mot NV, NÖ-SV	12	0,7-0,9	19,2		A4 stolphål, A5 stolphål,		Glaciallera
7	Åkermark, N-S	6	0,6-0,7	9,6	Blandat åsmaterial i hela schaktet			Morän
8	Åkermark, högsta punkten på krönet, NV-SÖ	12	0,7	19,2				Glaciallera
9	Åkermark, högsta punkten på krönet, NV-SÖ	12	0,8	19,2				Glaciallera
10	Åkermark, sluttar mot SÖ	12	0,6-0,7	19,2				Glaciallera
11	Åkermark, sluttar mot SÖ	12	0,7-0,8	19,2				Glaciallera
12	Åkermark, sluttar mot SÖ	12	0,7-0,8	19,2				Glaciallera
13	Åkermark, plan mark N-S	7	0,6	11,2				Glaciallera
14	Åkermark, plan mark N-S	12	0,7	19,2				Glaciallera
15	Åkermark, plan mark N-S	10	0,6	16				Glaciallera
16	Åkermark, plan mark N-S	10	0,6	16				Glaciallera
17	Åkermark, plan mark N-S	10	0,8	16				Glaciallera
18	Åkermark, plan mark N-S	10	0,7	16				Glaciallera
19	Åkermark, plan mark N-S	10	0,8	16				Glaciallera
20	Åkermark, plan mark NÖ-SV	10	0,8	16				Glaciallera
21	Åkermark, plan mark NÖ-SV	7	0,7	11,2				Glaciallera
22	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,8	12,8	Störning, dränering			Glaciallera
23	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
24	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,7	12,8				Glaciallera
25	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera

Bilaga 1.

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m2	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
26	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
27	Åkermark, plan mark NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
28	Åkermark, stiger svagt mot S, NÖ-SV	8	0,7	12,8				Glaciallera
29	Åkermark, stiger svagt mot S, NÖ-SV	8	0,6	12,8				Glaciallera
30	Åkermark, stiger svagt mot S, N-S	9	0,6	14,4	0,07 m tj k-lager med enstaka skörbränd sten.			Glaciallera
31	Åkermark, stiger svagt mot S, NÖ-SV	12	0,4-0,8	19,2	I södra delen morän i botten			Glaciallera/ morän
32	Åkermark, stiger svagt mot S, NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
33	Åkermark, NÖ-SV	8	0,7	12,8				Glaciallera
34	Åkermark, NÖ-SV	9	0,8	14,4				Glaciallera
35	Åkermark, NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
36	Åkermark, NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
37	Åkermark, NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
38	Åkermark, NÖ-SV	10	0,7	16				Glaciallera
39	Åkermark, NÖ-SV	10	0,7	16				Glaciallera
40	Åkermark, NÖ-SV	10	0,8	16				Glaciallera
41	Åkermark, NÖ-SV	8	0,9	12,8				Glaciallera
42	Åkermark, NÖ-SV	8	0,9	12,8				Glaciallera
43	Åkermark, NÖ-SV	21	0,8-0,9	33,6		A6, Kokgrop, F.romjää		Glaciallera
44	Åkermark, NÖ-SV	10	0,9	16				Glaciallera
45	Åkermark, NÖ-SV	12	0,4-0,5	19,2	Ruta 2			Glaciallera
46	Åkermark, NÖ-SV	12	0,8-0,9	19,2			F1	Glaciallera
47	Åkermark, NÖ-SV	12	0,9	19,2				Glaciallera
48	Åkermark, NÖ-SV	8	0,5	12,8				Glaciallera
49	Åkermark, NÖ-SV	8	0,8	12,8				Glaciallera
50	Åkermark, NÖ-SV	15	0,5-0,7	19,2				Glaciallera
51	Åkermark, NÖ-SV	20	0,5	24				Glaciallera
52	Åkermark, NÖ-SV	20	0,5-0,7	32				Glaciallera
53	Åkermark, NÖ-SV	9x7 m	0,4-0,5	63		A7-8	F2-3	Glaciallera
54	Åkermark, NÖ-SV	15	0,35-0,4	24				Glaciallera
55	Åkermark, NÖ-SV	20	0,35-0,4	32				Glaciallera
56	Åkermark, NÖ-SV	24	0,35-0,4	38,4				Glaciallera
57	Åkermark, NÖ-SV	14	0,35	22,4				Glaciallera
58	Åkermark, NÖ-SV	15	0,35	24				Glaciallera
59	Åkermark, NÖ-SV	24	0,4	38,4	Kritpipsskaft i matjord			Glaciallera
60	Åkermark, NÖ-SV	37	0,35	59,2				Glaciallera
61	Åkermark, NÖ-SV	30	0,35-0,4	48		A9-10	F4	Glaciallera
62	Åkermark, NÖ-SV	19	0,4	30,4		A11		Glaciallera
63	Åkermark, NÖ-SV	105	0,3-0,35	168		A12-48, Ruta1, A16 FVT	F5-10	Glaciallera
64	Åkermark, NÖ-SV	18x2 m	0,35-0,4	32	Recent skräp, plats för lada?			Glaciallera
65	Åkermark, NÖ-SV	5	0,4	8	Stört av ledningar			Glaciallera
66	Åkermark, NÖ-SV	5,5	0,2	8,8	Stört av en ledning			Sand
67	Åkermark, NÖ-SV	6,5	0,3	10,4	Stört av en ledning			Sand
68	Åkermark, NÖ-SV	14	0,35	22,4				Glaciallera
69	Åkermark, NÖ-SV	14	0,35	22,4				Glaciallera
70	Åkermark, NÖ-SV	10	0,3	16			Kritpipsfragment i ploglagret (F11).	Glaciallera
71	Åkermark, NÖ-SV	11	0,3	17,6				Glaciallera

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
72	Åkermark, NÖ-SV	10	0,3	16				Glaciallera
73	Åkermark, NÖ-SV	14	0,3	22,4				Glaciallera
74	Åkermark, NÖ-SV	14	0,3	22,4				Glaciallera
75	Åkermark, NÖ-SV	15	0,3	24			Kritpipsfragment i ploglagret (F12).	Glaciallera
76	Åkermark, NÖ-SV	14	0,3	22,4				Glaciallera
77	Åkermark, NÖ-SV	9	0,3	14,4				Glaciallera
78	Åkermark, NÖ-SV	9	0,3	14,4				Glaciallera
79	Åkermark, NÖ-SV	9	0,3	14,4				Glaciallera
80	Åkermark, NÖ-SV	15	0,35	24				Glaciallera
81	Åkermark, NÖ-SV	17	0,4	27,2				Glaciallera
82	Åkermark, NÖ-SV	10	0,4	16				Glaciallera
83	Åkermark, NÖ-SV	10	0,5	16				Glaciallera
84	Åkermark, NÖ-SV	7	0,6	11,2				Glaciallera
85	Åkermark, NÖ-SV	15	0,5	24				Sand
86	Åkermark, NÖ-SV	55	0,5-0,8	88	I sanden ett spritt lager av kol. Enstaka frag av bränd lera.			Sand
87	Åkermark, NÖ-SV	Mer än 40	0,5-0,7			A 49-69,A41 vendeltid, A50 rom,jää		Ljus lera/sand
Etapp 2, schaktbredd cirka 2 m								
88	Åkermark, Ö-V	110	0,5-0,7		I västra del tunt k-lager, ca 0,05 m tj. I schaktets mitt avtog kulturlagret. I ö del störd av tidigare schaktning.	A 70, ä.jää.	F13, underliggare till malsten. F14, knacksten.	Sand
89	Åkermark, Ö-V	100	0,5-0,6		I v del kulturlager 0,10-0,17 m tj. K-lagret var kolfärgat och hade inslag av skårvsten. I schaktets mitt avtog k-lagret. I ö del återkom k-lagret, ca 0,10 m tj, här även med inslag av bränd lera. I k-lagret påträffades del av en knacksten (F16).	A 71, Romersk järnålder, Kulturlager Förromersk järnålder.	F15, del av malsten, F16 knacksten	I v sand. i ö lera.
90	Åkermark, SV-NÖ	12	0,3-0,4	24	Matjord, 0,2-0,3m tj lite mörkbrun lera, därunder sand.	A72, Medeltid		Sand
91	Åkermark, SV-NÖ	12	0,3-0,3	24	Matjord, 0,2-0,3m tj lite mörkbrun lera, därunder sand.			Sand
92	Åkermark, SV-NÖ	10	0,3-0,4	20	Matjord, 0,2-0,3m tj lite mörkbrun lera, därunder sand.			Sand
93	Åkermark, V-Ö	10	0,4	20	Under matjorden sprängstensgrop. Mer sprängsten i skogsdungen väster om schaktet.			Ljusgrå lera, silt.
94	Åkermark, SV-NÖ	10	0,4-0,6	20	Recent dränering tvärs genom schaktet.	A73		Ljusgrå lera.
95	Åkermark, SV-NÖ	12	0,4-0,5	24				Ljusgrå lera.
96	Åkermark, SV-NÖ	12	0,4-0,5	24				Ljusgrå lera.
97	Åkermark, SV-NÖ	26	0,5-0,6	32	I s delen k-lager, 0,15 m tj, vilket tunnade ut efter ca 5 m, där påträffades ett markfast block. N om blocket framkom 2 härdar, A 75,76, och 1 pinnhål, A74.	A74-76		Ljusgrå lera.
98	Åkermark, N-S	10	0,5-0,6	20				Ljusgrå lera.
99	Åkermark, N-S	9	0,4-0,5	18				Ljusgrå lera.

Bilaga 1.

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m2	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
100	Åkermark, SV-NÖ	12	0,5	24				Ljusgrå lera.
101	Åkermark, SV-NÖ	20	0,4-0,65	40	En recent dränering tvärs över schaktets mitt, 0,3 m bred.			Brun/ljusbrun lera.
102	Åkermark, SSV-NNÖ	40	0,3-0,6	80	I s del framkom A80 & A81, I mitten kom rester efter ett bortröjt impediment, i n del två stenlyft, A78, 79, samt en mörkfärgning A77.	A77-81. A80 fvt.		Ljusbrun lera.
103	Äng & i åkerkanten, SSV-NNÖ	8	0,5	16				Ljusbrun lera.
104	Äng, SSV-NNÖ	16	0,5	32		A82		
105	Äng, SSV-NNÖ	15	0,3-0,6	30	4 anl på 0,3 m dj, i ljusgrå silt.	A83-86		Ljusgrå silt.
106	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,5-0,6	20				Ljusgrå lera
107	Åkermark, SSV-NNÖ	18	0,5	36	I s ett ca 0,10 m tj k-lager med enstaka frag av bränd lera. I n del störning, dränering, recent skräp.			Ljusgrå lera.
108	Åkermark, SSV-NNÖ	20	0,7	40				Ljusgrå lera.
109	Åkermark, SSV-NNÖ	15	0,7	30				Ljusgrå lera.
110	Åkermark, SSV-NNÖ	14	0,7	28				Ljusgrå lera.
111	Åkermark, SSV-NNÖ	23	0,4-0,7	46				Ljusgrå lera.
112	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,4-0,6	20				Ljusgrå lera.
113	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,4-0,6	20				Ljusgrå lera.
114	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,4-0,6	20	Matjord 0,25-0,3 m tj.			Ljusgrå lera.
115	Åkermark, SSV-NNÖ	25	0,3-0,6	50	Matjord, 0,25 m tj. A5 på 0,3 m djup.	A87, FVT		Ljusgrå lera.
116	Åkermark, SSV-NNÖ	20	0,3-0,4	40	Ö om infarten till kolonilotterna i s delen av schaktet storblickig morän och markfasta block. N delen mindre morän under ploglagret, därunder silt.			Storblickig morän, silt
117	Åkermark, SSV-NNÖ	8	0,4-0,5	16				Brötig sten av olika storlekar, Tippat? Morän, silt.
118	Åkermark, SSV-NNÖ	20	0,4-0,5	40				Brötig sten av olika storlekar, Tippat? Morän, silt.
119	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,3-0,7	20	S om Grytahögen. I östra delen recenta fynd och tippade stenar.		Lösfynd i översta lagret; en pilspets F16	Brötig sten av olika storlekar, Tippat?
120	Åkermark, SSV-NNÖ	24	0,3-0,7	48	S om Grytahögen. V delen av schaktet spår av tidigare våta lager. I östra delen recenta fynd och tippade stenar.			Blötare glaciallera
121	Åkermark, SSV-NNÖ	10	0,7	20				Blötare glaciallera

Schakt	Marksdrag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
122	Åkermark, SSV-NNÖ	32	0,3-0,6	64	Lite recent tegel i översta lagret. På 0,35 m dj framkom anl, belägna i ljusgrå lera.	A88-91		Glaciallera
123	Åkermark, SSV-NNÖ	16	0,6	32	Under 0,2 m tj ploglager lera			Glaciallera

Bilaga 2. Fyndtabell

Anr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Storlek m	Form	Djup m	Schakt	Under sökt	¹⁴ C	Fynd
1	Härd	Mörkbrun lera, sot, kolstubb. En ko-tand, ej tillvaratagen	Kraftigt sönderplöjd.	0,7x0,8		0,05	5	ja	Vendeltid	
2	Stolphål	Mörkbrun lera, spridd sot.	Kraftigt sönderplöjd	0,5x0,7		0,06	5	ja		
3	Stolphål	Mörkbrun lera, spridd sot.	Kraftigt sönderplöjd	0,7x0,8		0,04	5	ja		
4	Stolphål			0,55 i diam			6	nej		
5	Stolphål			0,55 i diam			6	nej		
6	Kokgrop	Mörkbrun lera, sot, kol, skärvig sten.		1,10x0,8		0,4	43	ja	F.rom,jää	
7	Stensättning		Oreg stenpackning. Från anl södra del sticker en oval mörkfärgning ut mot SV.	6,5x3 (SV-NÖ)	oreg		53	nej		F2-3
8	Stensättning		Tre stenar i plan.	0,6	rund		53	nej		
9	Stenlyft		Runt stenlyftet är en sotlins, matjord i mitten.	1,6	Halvcirkel, begr. Av schaktets norra kant.		61	nej		
10	Lager			7 kvm	Halvcirkel		61	Ruta X, 0,5x0,5		
11	Stenlyft			1,5 m diam	Halvcirkel		62	nej		
12	Mörkfärgning		22 bitar bränd lera varav 12 med tydliga avtryck = lerklining samt 10 identifierbara bitar med avtryck av pinnar. Ej tillvaratagna.	0,45x0,7	Oreg.		63	nej		
13	Stolphål/Grav?		Sten i ytan. Lerklining.	0,5	rund		63	nej		F7
14	Pinnhål			0,2	rund		63	nej		
15	Stolphål			0,4	rund		63	nej		
16	Stolphål	Mörkbrun lera.	Frag. Av bränd lera i plan.	0,5x0,7	rundad	0,2	63	ja	Fvt	
17	Mörkfärgning		Frag. Av bränd lera i plan.	0,5x0,8	rundad		63	nej		
18	Stolphål, 2 st	Svartbrun lera, lite sot.	2 stolphål invid varandra, troligen om-stolpning.	0,3x0,5	rund	0,05 och 0,07	63	ja		
19	Stolphål	Mörkbrun lera		0,3x0,5	rund	0,2	63	ja		
20	Stolphål		Frag av bränd lera i plan.	0,3	rund		63	nej		
21	Stolphål		Sotstänk i plan.	0,25	rund		63	nej		
22	Stolphål		Sotstänk i plan.	0,3x0,45	oreg		63	nej		
23	Stolphål		Sten, 0,2 m stor i plan.	1,35	rund		63	nej		
24	Stolphål			0,4	rund		63	nej		
25	Stolphål		Sten, 0,3 m stor, i plan & lite bränd lera.	0,7x0,8	rund		63			
26	Stolphål			0,3	rund		63	nej		
27	Stolphål		Sten, 0,3 m stor i plan	0,5x0,7	oreg.		63	nej		
28	Stolphål		Bränd lera i plan	0,3	rund		63	nej		
29	Lager	Svartbrun fyllning	Ruta 1	13,5 kvm	oreg		63	nej		F10
30	Pinnhål			0,1	Rund		63	nej		
31	Stolphål		Sten i plan	0,35	rund		63	nej		

Anr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Storlek m	Form	Djup m	Schakt	Under sökt	¹⁴ C	Fynd
32	Stolphål		Delas av schaktets södra begränsning.	1,7	oreg		63	nej		
33	Stolphål			0,4x0,8	oreg		63	nej		
34	Lager			1,2	oval		63	nej		
35	Pinnhål	Mörkbrun lera		0,15	rund	0,05	63	ja		
36	Stolphål			0,2	rund		63	nej		
37	Stolphål			0,4	rund		63	nej		
38	Stolphål			0,45	oval		63	nej		
39	Mörkfärgning	Bränd lera i plan		0,9	rund		63	nej		
40	Stolphål		Delas av schaktets södra del	0,5	rund		63	nej		
41	Stolphål	Svartbrun lera, ljusbrun fyllning synlig även i sektion.	Mörkfärgning i plan med ljusbrunt stenlyft i mitten	0,5	rund		63	ja	Vendeltid	
42	Stolphål		Sot & bränd lera i plan.	0,3	rund	0,4	63	nej		
43	Stolphål		Sot & kol i plan.	0,45	rund		63	nej		
44	Stolphål		Sot, kol & sten i ytan.	0,4	rund		63	nej		
45	Stolphål		Sot, kol & sten i ytan.	0,3x0,7	avlång		63	nej		
46	Stolphål		Rund med komet-svans	0,2	Rund		63	nej		
47	Mörkfärgning		Sot & kol i plan	0,3x0,5	oreg		63	nej		
48	Lager		Sot & kol i plan	14 kvm	oreg		63	nej		
49	Stolphål		Delas av södra schaktkanten Sten i ytan.	0,8x0,8	rund		87	nej		
50	Stolphål	Mörkbrun lera, 7 stenar, sot	Sten i ytan.	0,6x0,7	rundad	0,25	87	ja	Rom.jää	
51	Stolphål			0,3	rund		87	nej		
52	Stolphål		Sten i mitten 0,3x0,4 m stor.	0,5	rund		87	nej		
53	Stolphål			0,5	rund		87	nej		
54	Pinnhål	Mörkbrun lera.		0,35	rund	0,07	87	ja		
55	Stolphål		Störning från N.	0,4	rund		87	nej		
56	Pinnhål			0,15	rund		87	nej		
57	Pinnhål			0,17	rund		87	nej		
58	Stolphål		I schaktkantens norra del.	0,4	rund		87	nej		
59	Pinnhål			0,15	rund		87	nej		
60	Stolphål	Mörkbrun lera		0,4	rund	0,08	87	ja		
61	Pinnhål			0,3			87	nej		
62	Stolphål	Mörkbrun lera		0,3	rund	0,06	87	ja		
63	pinnhål	Mörkbrun lera		0,2	rund	0,04	87	ja		
64	Stolphål			0,35	rund		87	nej		
65	Stolphål		Störd i schaktkantens N del.	0,4x0,5	rundad		87	nej		
66	Stolphål		Sten i plan.	0,8	rund		87	nej		
67	Stolphål		Sten i plan.	0,6	rund		87	nej		
68	Pinnhål			0,2	rund		87	nej		
69	Pinnhål			0,15	rund		87	nej		
70	Härd	Mörkbrun	Botten av	0,5	rund	0,04	88	ja	Ä.jää	F14
71	Härd	Mörkbrun lera, sotlins	Botten av	0,3	rund	0,09	89	ja	Rom.jää-Fvt	
72	Härd	Mörkbrun lera. Skärvsten, kol	Två rundade härdliknande utbuktningar väster om härd	0,8	rund	0,17	90	ja	Medeltid	
73	Stenlyft	Mörkbrun lera, ljusbrunare lera i anl mitt.		0,6	rund		94	nej		
74	Pinnhål	Mörkbrun lera, lite sot o bränd lera i ytan		0,3	rund		97	nej		

Anr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Storlek m	Form	Djup m	Schakt	Under sökt	¹⁴ C	Fynd
75	Härd	Mörkbrun lera, sot, kol skärvsten.	Botten av	0,7	rund	0,04	97	ja		
76	Härd	Svagt mörkfärgat, sten, kol	Botten av	0,5	rund		97	nej		
77	Mörkfärgning			0,3	rund	0,01	102	Ja		
78	Stenlyft	Mörkbrun lera, ljusbrun lera i mitten, lite småsten.		0,7	rund		102	nej		
79	Stenlyft	Mörkbrun lera, ljusbrun lera i mitten, lite småsten.		0,3x0,5			102	nej		
80	Härd	Mörkfärgad lera, sotig		0,8	rund		102	nej	Fvt	
81	Härd	Mörkfärgad lera, sotig		0,6	rund		102	nej		
82	Pinnhål			0,25	rund	0,06	104	ja		
83	Stenlyft	Mörkbrun lera		0,2x0,8		0,08-0,12	105	ja		
84	Stenlyft	Mörkbrun lera	Sotig i plan	1,0x0,8		0,12	105	ja		
85	Grop, stenfylld	Mörkbrun lera	I sektion framkom ingen tydlig nedgrävning. I schaktkanten.	1,3	rundad	0,05-0,17	105	ja		
86	Pinnhål	Mörkbrun lera		0,2	rund		105	ja		
87	Härd	Botten av	Tydlig sot, kolstubb, bränd lera i plan.	0,7	rund	0,04	115	ja	Fvt	
88	Stenlyft	Svag mörkfärgning		0,2x0,4	avlång	0,02	122	ja		
89	Stolphål	mörkfärgning	På 0,35 m dj i ljusgrå lera	0,4	rund	0,15	122	ja		
90	Stolphål	mörkfärgning	På 0,35 m dj i ljusgrå lera	0,4	rund	0,18	122	ja		
91	Härd	Mörkbrun lera, kol, bränd lera	På 0,35 m dj i ljusgrå lera	0,6	rund	0,3	122	ja		

Bilaga 3. Fyndtabell

Fyndnr	Sakord	Material	Vikt, gr	Ant	Ant. fragment	Kontext	Schakt
1	Mejsel, pryl	Järn	40	1		Framkom i ploglagret.	46
2	Keramik, tre sorter	Keramik	Totalt 0,03		5	Framkom vid rensning av A7.	53
3	Brodd	Järn	0,10	1		Framkom vid rensning av A7.	53
4	Keramik	Keramik	0,01		1	Framkom i ploglagret.	61
5	Bränd lera	Lera	0,03		1	Framkom i ploglagret.	63
6	Knivsegg	Järn	0,03	1		Framkom i ploglagret	63
7	Brända ben	Ben	Totalt 0,02		3	I yta på A13	63
8	Lerklining	Lera	0,3		2	Framkom i ploglagret, pinn-avtryck	63
9	Lerklining	Lera	0,2		1	Framkom i ploglagret, pinn-avtryck	63
10	Bränd lera	Lera	0,1		1	Framkom i ruta 1, A29	63
11	Kritpipa	Bränd lera	0,3		Del av	Framkom i ploglagret	70
12	Kritpipa	Bränd lera	0,3		2	Framkom i ploglagret	75
13	Underliggare malsten	Sten			1	Framkom i ploglagret	88
14	Knacksten	Sten		1		Framkom i A70	88
15	Malsten, del av	Sten			1	Framkom i k-lager i Ö del av schakt 89	89
16	Pilspets	Järn		1		Framkom i översta lagret vid schaktning.	119

Bilaga 4. Provrutor

Ruta	A/S	M2	Tjocklek	Beskrivning	Schakt
1	A29	0,5x0,5	0,25	Fyllningen var svart-brun, lättgrävd lera En klump bränd lera (F10). I botten ljusgrå lera.	63
2	S47	0,5x0,5	0,2	Fyllningen bestod av mörkbrun lera. I lagret av antikvariskt intresse. Lagret indikerar att tidigare odling skett. Frånvaron av recenta fynd gör det troligt att det är ett förhistoriskt odlingslager.	47
3	A10	0,5x0,5		Lagret var ca 0,05-0,07 m tjockt, med inslag av bränd lera.	62

Bilaga 5. Vedartsanalys

VEDLAB

Vedatomilabbet

Vedlab rapport 1101

2011-01-04

Vedartsanalyser på material från Västmanland, Badelunda sn. KM 10058.

Uppdragsgivare: Christina Svensson/Kulturmiljövård Mälardalen

Arbetet omfattar fem kolprover från en förundersökning av boplatsslämnningar i Badelunda.

Proverna innehåller kol från björk, ek, lind och tall.

Prov 4 kommer från ett stolphål och innehåller kol av björk. Troligtvis har inte kolet i provet någon med stolpen att göra utan har en annan ursprunglig kontext. De övriga proverna kommer från trädslag som kan bli mycket gamla i sig. Det gör att dateringsresultaten kan komma att ha hög egenålder.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
A1	1	Härd	4.4g	3.9g 3 bitar	Tall 3 bitar	Tall 81mg	
A6	2	Härd/Kokgrop	0.4g	0.1g 4 bitar	Lind 4 bitar	Lind 20mg	
A16	3	Stolphål	1.1g	<0.1g 6 bitar	Ek 6 bitar	Ek 17mg	
A50	4	Stolphål	0.2g	0.1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 57mg	
A41	5	Stolphål	5.1g	3.7g 2 bitar	Tall 2 bitar	Tall 90 mg	

VEDLAB

Vedatomilabbet

Vedlab rapport 1150

2011-08-31

Vedartsanalyser på material från Västmanland, Badelunda sn. Anundshög KM 11012

Uppdragsgivare: Christina Svensson/Stiftelsen Kulturmiljövård

Arbetet omfattar sex kolprov från undersökningar runt gravhögen Anundshög.

Proverna innehåller kol från al, asp, björk, ek, en, gran och tall.

Proverna från A 70, A 71 och A 80 kommer att ge tillförlitliga dateringar. Proverna från de två andra kan ge en högre egenålder vilket får tas med i beräkningarna när man bedömer dateringarna.

Alla kolbitarna i provet från A 71 kommer från små kvistar

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
70	S88	Härd	<0.1g	<0.1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 5mg	
71	S89	Härd	0.2g	0.2g 5 bitar	Al 1 bit Ek 2 bitar En 2 bitar	Al 13 mg (kvist)	Från kvistar
	S89	Kulturlager	0.1g	0.1g 2 bitar	Tall 2 bitar	Tall 14mg	
87	S 115	Härd	3.1g	3.0g 2 bitar	Ek 2 bitar	Ek 56mg	
80	S 102	Härd	0.3g	0.3g 4 bitar	Asp 4 bitar	Asp 39mg	
72	S 90	Härd	0.2g	0.2g 5 bitar	Gran 5 bitar	Gran 26mg	

Bilaga 6. ¹⁴C-analys

Lab. nr	Anl. nr/ schaktnr.	Anläggnings- typ	Material	¹⁴ C-ålder BP	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ VPDB	Kalibrerad ålder med ett sigma (68,2%)	Kalibrerad ålder med två sigma (95,4%)	Tidsperiod
Ua-41428	A1	Härd	Träkol från tall	1376±32	-25,9	635 AD–675 AD	600 AD (95,4%)690 AD	Vendeltid
Ua-41429	A6	Kokgrop	Träkol från lind	2171±35	-27,2	360 BC–290 AD 240 BC–170 BC	370 BC (95,4%)110 BC	Förromersk järnålder
Ua-41430	A16	Stolphål	Träkol från ek	1514±34	-26,1	460 AD (4,9%)–480 AD 530 AD (63,6%)–610 AD	430 AD (95,4%) 630 AD	Folkvand- ringstid
Ua-41431	A50	Stolphål	Träkol från björk	1890±30	-26,8	65 AD (68,2%) 140 AD	50 AD (95,4%) 220 AD	Romersk järnålder
Ua-41432	A41	Stolphål	Träkol från tall	1447±30	-24,7	590 AD (68,2%) 645 AD	560 AD (95,4%) 655 AD	Vendeltid
Ua-42729	A70	Härd	Träkol från björk	1819±30	-25,7	135 AD (45,4%) 200 AD 205 AD (22,8%) 235 AD	120 AD (92,6%) 260 AD 290 AD (2,8%) 320 AD	Förromersk järnålder- Romersk järnålder
Ua-42730	A71	Härd	Träkol från al	1670±30	-27,0	340 AD (68,25) 415 AD	250 AD (10,0%) 300 AD 320 AD (85,4%) 430 AD	Romersk järnålder-Folk- vandringstid
Ua-42731	A72	Härd	Träkol från gran	561±30	-24,1	1320 (34,2%) 1350 AD 1390 (33,9%) 1420 AD	1300 (50,5%) 1370 AD 1380 AD (44,9) 1430 AD	Medeltid
Ua-42732	A80	Härd	Träkol från asp	1566±30	-26,0	430AD (68,2%) 540AD	420 AD (95,4%)560 AD	Folkvand- ringstid
Ua-42733	A87	Härd	Träkol från ek	1592±30	-27,3	420 (25,8%)470 AD 480 (42,4%) 540 AD	400 AD (95,4%) 550 AD	Folkvand- ringstid
Ua-72734	S89	Kulturlager	Träkol från tall	2393±30	-24,7	5110 BC (68,2) 400BC	730 BC (6,1%) 690BC 550 BC (89,3%) 390BC	Förromersk järnålder

